

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för landskapsarkitektur,
trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Att ge en plats ny mening

- ett gestaltungsförslag för Kaj 24 i Malmö

Att ge en plats ny mening - ett gestaltungsförslag för Kaj 24 i Malmö
Embedding Meaning in a Place: redesigning Malmö's Quay 24

Ida Linnersten

SLU, Sveriges Lantbruksuniversitet
Master's programme, EX0814 Master Project in Landscape Architecture, 30 hp
Avancerad nivå, A2E
Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Avdelningen för landskapsarkitektur, Alnarp

Handledare: Caroline Dahl, institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Huvudexaminator: Carola Wingren, institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Biträdande examinator: Stefan Lindberg, institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Nyckelord: kaj, stråk, plats, Kaj 24, platsspecifik design, platsanalys, hamnomvandling, landskapsarkitektur
Omslag: Skiss av författaren föreställande de två fyrarna som omfamnar Kaj 24

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>
Format: A4, skalor och upplösning är anpassat efter detta.

© 2017 Ida Linnersten
[Ida.Linnersten@gmail.com]
Om inget annat anges är författaren upphovsman till foton, skisser och diagram

FÖRORD

Jag inledde arbetet med denna masteruppsats i april 2017 och har under arbetets gång fått nya insikter och kunskaper inom fältet som blivande landskapsarkitekt. Jag vill börja med att tacka *Tema* och *Kjell Sandquist* i Malmö för att ni ställt upp med en skrivbordsplats, stöd, otaliga fikor och trevligt sällskap. Ett extra tack vill jag rikta till *Ola Gustavsson* som gett mig goda råd och tips under resans gång. Jag vill även tacka *Petra Norling Koefoed* som engagerat försett mig med foton och historier från den studerade platsen. Jag vill tacka *familj* och *vänner* för support när det emellertid varit tuffa perioder. Jag vill tacka min syster *Anna* för värdefulla kommentarer och korrekturläsning. Slutligen vill jag tacka min handledare *Caroline Dahl* för bra vägledning under arbetsprocessen.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Ola Gustavsson', with a stylized, cursive script.

September 2017, Malmö

SAMMANFATTNING

Syftet med arbetet har varit att utifrån fysiska, immateriella och dynamiska strukturer undersöka en befintlig kaj i Malmö, för att sedermera ge platsen förutsättningar till en ny mening i staden genom ett gestaltungsförslag. Med stöd i ett analytiskt ramverk och samtida stadsutvecklingsteorier undersöks platsens kvaliteter och problem. Det analytiska ramverket baseras på en egenhändigt sammanställd matris utifrån teoretiska resonemang om sambandet mellan plats och kontext.

I uppsatsen används olika metoder i närmandet av platsen och dess kontext för att skapa en förståelse för vad som är problematiskt med platsen och vilka förutsättningar som finns. Några exempel på problem är otydliga anslutningar från platsen till sin kontext, det finns en avsaknad av identitetszoner, att gränsen mellan privat och offentlig sfär är alltför skarp, att platsen inte skyddas mot havets fluktuationer och att det kan uppstå känsla av otrygghet kvällstid. Styrkor visade sig vara att platsen ligger i en dynamisk kontext och att den är en rekreativ plats i en relativ urban miljö som tillsammans med vattnets variationer ger platsen en unik karaktär. Analyserna och platsbesöken pekade tydligt tre övergripande problemområden på platsen som var intressanta att arbeta vidare med i gestaltningen:

- otydliga anslutningar mellan plats och omgivning samt monotomt rörelseflöde över platsen
- osammanhängande gestaltning vilket medför en förvirring vilka aktiviteter som får äga rum
- avsaknad av 'kontakt' med havet från vissa delar på platsen

Den förslagna gestaltningen utgick från resultaten från kontext- och platsanalysen. Platsens grönskande struktur blev viktig att förstärka genom en mer parkliknande uttryck. Platsens nya gestaltning är tänkt stärka det publika rummet

som den faktiskt är och erbjuda platser för olika typer av människor, behov och aktivitet. Gestaltungsförslaget omfatta ett program för skydd mot vattenfluktuationer med tanke på att platsen ligger invid havet.

Avslutningsvis diskuteras att tid är avgörande för att lära känna en plats och dess kontext för att förstå dess olika lager av dynamiska system och strukturer. Det är en av grundstenarna för att lära känna en plats. Fördelar med att tillbringa mycket tid på en plats och genomföra platsanalys:

- möjlighet att skapa förbindelser genom kontextanalys och att olika skalor studeras
- möjlighet att mycket tidigt i processen identifiera kvaliteter, både fysiska och sensoriska
- anpassningsbar struktur grundad på landskapets föränderlighet och naturlig fluktuation vilket kan ledsaga utvecklingen av bebyggelsen (före, samtidigt och efter)
- meningsfull gestaltning baserad på existerande fysiska och immateriella värden

Jag kommer också fram till att det är svårt att veta om man som landskapsarkitekt förstått en plats med alla dess lager och avsikter rätt, det kanske inte ens går. Eftersom metoderna jag använder grundar sig på subjektiva upplevelser blir preferenserna för gestaltungsförslaget baserade på mina erfarenheter, perceptioner och känslor. Antagligen hade gestaltungsförslaget sett annorlunda ut om någon annan gjort det, men det finns också möjligheter att man hade kommit fram till liknande beröringspunkter.

I den första delen av arbetet presenteras platsens omgivning, varpå följer en fördjupande del med en presentation av själva platsen. Därpå redovisas gestaltungsförslaget. Avslutningsvis diskuteras förslaget och arbetsprocessen i en sammanfattande del.

ABSTRACT

The aim of this essay has been to investigate a quay in Malmö based on physical, immaterial and dynamic structures, to subsequently give the site possibilities for a new meaning in the city through a responsive design. Supported in an analytical framework and contemporary urban theories the qualities and problems of the site are investigated. The analytical framework is based on a self-compiled matrix based on theoretical reasoning about the relationship between site and context.

In the approach to the site and its context, I have gained knowledge of problematic conditions as well as qualities. I am identifying some disadvantages with the site such as lack of distinct connections to its context, ambiguous identity zones on site, an incisive division between private and public sphere, lack of sufficient protection against sea level rise and that the site conveys a sense of insecurity at dawn throughout the night. Advantages were found in its dynamic location and that the site itself is green sphere in a relative urban environment by the sea which generates an unique atmosphere to the area. The analyzes and site visits pointed out three main problem areas on the site that are interesting to work on in the formulation:

- unclear connections between location and environment as well as monotonous motion flow across the site
- unconventional gesture which causes confusion which activities may take place
- lack of 'contact' with the sea from

The proposed design is based on the results from the context and site analysis. To me, the green structure of the site became important to reinforce through a more park-like expression. The site aims also to strengthen social justice into the

public space and offer spaces for different types of people, needs and activity on site. Furthermore, the proposal provides space for protection against water fluctuations as the site is located near the sea and is likely to be affected by heavier storms or elevated water levels.

In summary, beyond the design proposal, I find out that time is crucial when approaching a site and its context. It takes a long period to understand the various intertwining layers of dynamic systems and structures. To experience this is somehow the basis to getting as close as one can get to a site. Benefits of spending a lot of time in one place and performing site analysis:

- Ability to create connections through context analysis and to study different scales
- The ability to early in the process identify physical and sensory qualities
- Flexible structures based on natural fluctuation within a landscape, which can accompany the development of the design (before, simultaneously and after)
- Meaningful design based on existing physical and immaterial values

As a landscape architect, it can be hard to know whether you have understood a site and its intentions right, maybe impossible. Since the applied methodologies are founded on subjective experiences, the preferences for the design proposal are based on my perceptions and feelings. The redesign of the quay of this work would presumably look different if someone else was to research the site. Nevertheless, there is also a possibility that one had come to touch upon similar points. Initially, the site's context is presented in the first segment of this work. The segments that follow present a detailed exploration of the site and its character. The later sections respond to the site by presenting the design proposal. The work of the essay is compiled in a summarizing part towards the end.

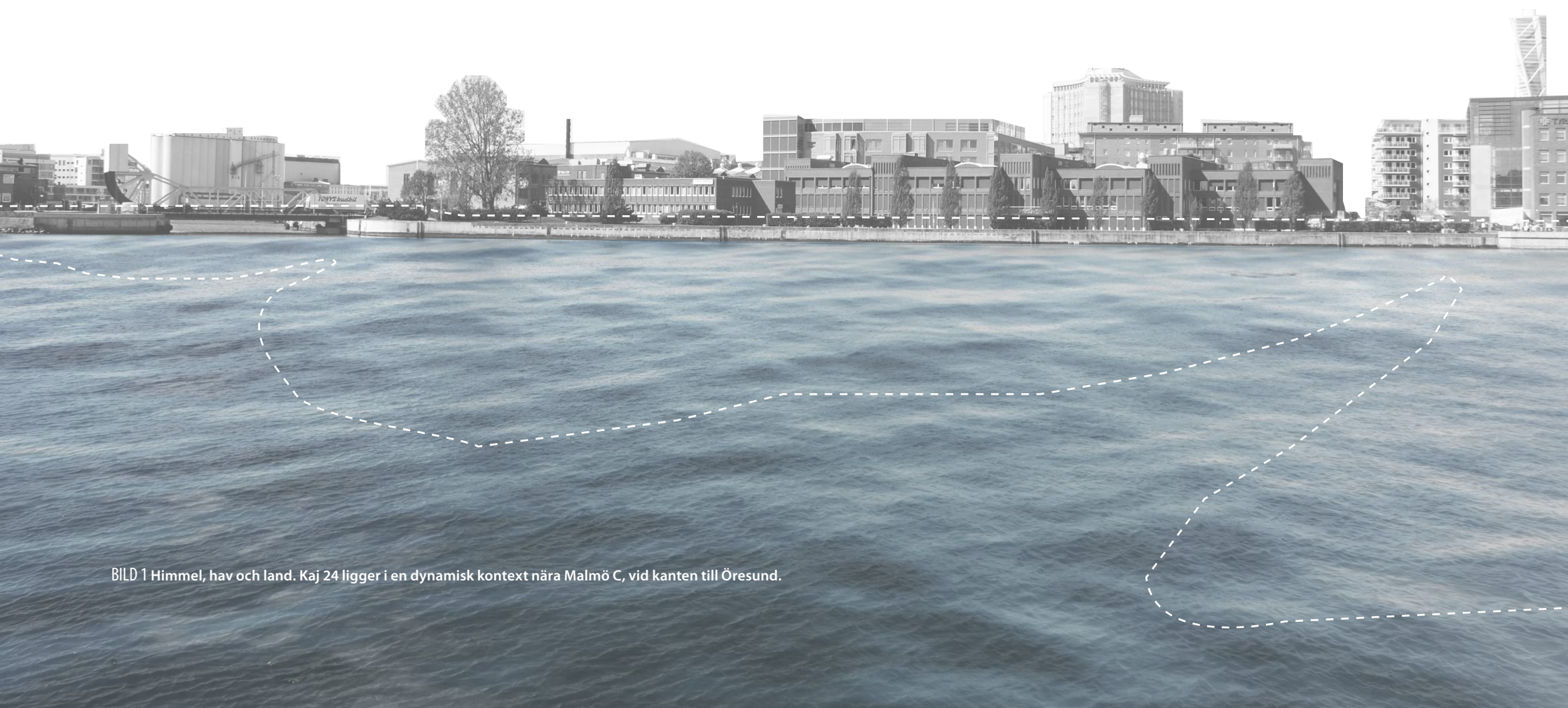

BILD 1 Himmel, hav och land. Kaj 24 ligger i en dynamisk kontext nära Malmö C, vid kanten till Öresund.

INNEHÅLL

INTRODUKTION

Bakgrund	8
Problemformulering	9
Syfte och mål	10
Frågeställning	10
Tillvägagångssätt och metod	10
Avgränsningar	12
Målgrupp	12
Litteraturstudie och källkritik	12
Analysmetodik	13
Analytiskt ramverk	14

DEL 1 KONTEXT

1.1 Staden vid havet	16
1.2 Hamnen blir stad	20
1.3 Dynamik i kontexten	22
1.4 Risk med vattennära urban miljö	24
1.5 Upplevelse av vattenrummet	25
1.6 Sammanfattning: area of influence	28

DEL 2 PLATS

2.1 Kaj 24	32
2.1.1 Strukturanalys	34
2.1.2 Vyer	35
2.1.3 Repetitioner	36
2.1.4 Trafikanter och buller	37
2.2 Fysisk, dynamisk och immateriell komposition	38
2.2.1 Platsens entréer och anslutning	38

2.2.2 Upplevelse av kajens material	40
2.2.3 Kväll vid kajen	42
2.2.4 Upplevelse av semiprivat och publikt	43
2.2.5 Användare	44
2.3 Summerande diagram	46
2.4 Sammanfattning: area of control	47
2.5 Att ta med sig till gestaltningen	48

DEL 3 FÖRSLAG

3.1 Programformulering	52
3.1.1 Programpunkter	53
3.1.2 Urval från process	54
3.2 Koncept och gestaltsförslag	56
3.3 Strategier och program	71
3.3.1 Vattenstrategi	71
3.3.2 Växtprogram	72
3.3.3 Utrustningsprogram	73
3.3.4 Belysningsprogram	74

DEL 4 DISKUSSION

4.1 Diskussion	76
4.1.1 Syfte, frågeställning och svar	78
4.1.2 Metod	80
4.1.3 Lärdomar från arbetet	82
4.1.4 Framtida frågor och undersökningsområden	84

KÄLLFÖRTECKNING

INTRODUKTION

BAKGRUND

Våra städer är resultat av århundraden av konstruktion, rivning och återbyggnad som påverkats av förändrade levnadsvillkor, ökade befolkningensmängd, handel och planeringsideal. Platser förnyas och omformas efter vågorna av förändring; vissa platser blir mer använda och uppskattade medan andra blir bortglömda eller till och med övergivna. En allt vanligare företeelse som idag påverkar hur våra städer utvecklas är ett minskat behov av hamnindustri (Smith och Garcia Ferrari, 2012). I vissa fall lämnas mark öde och i andra fall påbörjas utveckling direkt, omvandling kan således se olika ut. Sedan några decennier utvecklas Malmö västra del av hamnen från före detta industriområde till ny en stadsdel - Västra Hamnen.

Under våren 2017 fullföljde jag en praktik hos stadsbyggnadsföretaget Temagruppen i Västra Hamnen. Varje dag gick jag mig till kontoret från Malmö Central, jag gick längs med vägarna. En dag upptäckte jag att man kunde gå längs en kaj den sista biten, jag hade sett den förut men aldrig lagt märke till den ordentligt eller tänkt att jag kunde gå där istället så jag provade. Jag drogs till grönskan på platsen och att kunna gå längs vattnet. Med tiden insåg jag att den inte användes i den utsträckning som den hade potential till. Jag började fundera kring anledningar och kom fram till det jag själv hindrats av - att man inte lade märke till den. En nyfikenhet etablerades i diskussion med Temagruppen och platsens två markägare, dels Wihlborgs (ägar fastigheten som ligger på platsen) och dels Malmö stad (ägar kajen) kom vi fram till att jag kunde undersöka och analysera platsen, därefter presentera ett förslag på en framtida gestaltning för att ge platsen förutsättningar för människor att skapa ny mening.

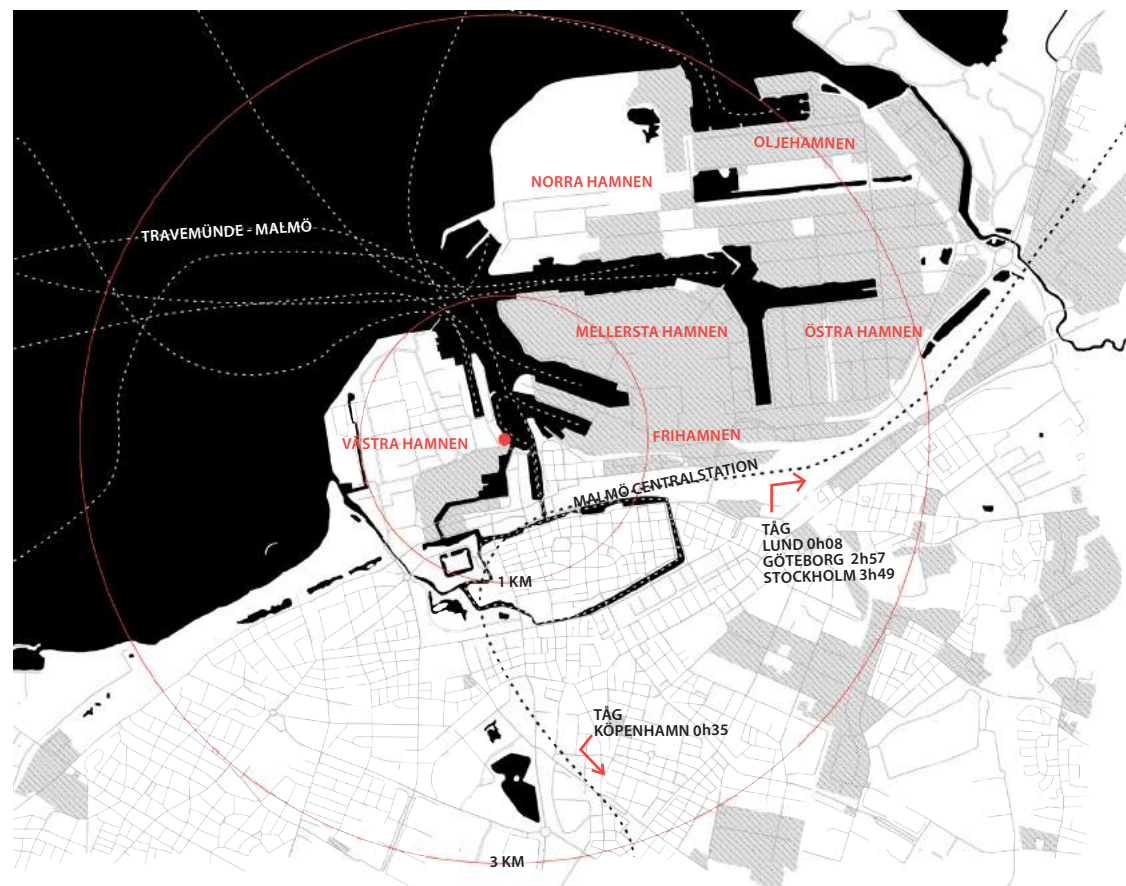

 BILD 2 Karta över Malmö centrum och hamnen.

PROBLEMFORMULERING

Kaj 24 har länge varit belägen i de centrala delarna av Malmös hamn, ett område med starka kopplingar till stadens moderna industrihistoria. Verksamheterna i området gjorde att platsen länge var otillgänglig för det publika, men när industrierna började reduceras på slutet av 1900-talet växte platsens utformning fram och öppnade upp mot staden. Dock verkar det som om platsens utformning blivit något slumpmässig, då fokus legat på att utveckla den nya stadsdelen och landskapet runt omkring. Dess nuvarande utformning kan ha varit ett försök i att skapa en publik plats vid vattnet, men är idag bortglömd och verkar inte riktigt hunnit med de stora förändringarna runt omkring. Kaj 24 är belägen precis invid en av de större entréerna till Västra Hamnen, i närheten till Malmös centralstation och universitetsområde. Ofta passerar man platsen utan att lägga märke till den. Kajen behöver därför analyseras i syfte att ta fram en utformning som kopplar ihop med omgivande miljöer och få en självklarare mening i staden.

BILD 3 OVAN Kajen ligger mellan stadens centrum och Västra Hamnen.

Data: Lantmäteriet 2017

BILD 4 NEDAN Fyrfoto över Kaj 24

Foto: Wihlborgs 2015

SYFTE OCH MÅL

Syftet med uppsatsen är att pröva samtida teorier inom stadsplanering och landskapsarkitektur med fokus på vattennära bebyggelse för att belysa kajers förutsättningar, kvaliteter och problem. Målet är att med överföringsbara teorier tillsammans med en undersökande platsanalys omgestalta platsen för att främja ett användande.

FRÅGESTÄLLNING

På vilket sätt kan kajen utifrån samtida stadsbyggnadsprinciper utformas så att den kan skapa ny mening och funktion i sin kontext?

TILLVÄGAGÅNGSSÄTT OCH METOD

Arbetet grundar sig på en ackumulativ metodik kallad "design research" (designforskning) vilken definieras i *Design Research in Architecture* (Fraser et al., 2013). Design research kan med fördel appliceras inom det konstnärliga fältet, då metodiken i sökandet efter ny kunskap öppnar upp för kreativa och experimentella tillvägagångssätt. Det är en obunden metodik som främjar arkitektens egen kreativitet och skapande som en huvudsaklig beståndsdel i designprocessen. I min undersökande designprocess blev två metoder viktiga - dels vid mitt skrivbord, dels ute i fält. Skrivbordsmetoden har kretsat kring att göra en litteraturstudie, läsa, skriva, studera referensprojekt, skissa samt arbeta digitalt. I fält har syftet varit att samla in information från platsen genom skisse-

ring och fotografering på plats, diverse mätningar av volymer för att förstå skala, spontana samtal med folk på platsen för att förstå känslor och behov. I undersökningen har fokus legat på att analysera platsen, testa mina idéer, verifiera, skapa material och validera i en iterativ process. Arbetet är således en kvalitativ undersökning och datainsamlingen sammanställs genom deduktion av värderingar grundade på tolkande analyser (Patel & Davidsson, 2003). Systematiken för arbetet grundar sig på beskrivningar av teoretiska resonemang i relation till plats och kontext som blandas med subjektiva upplevelser.

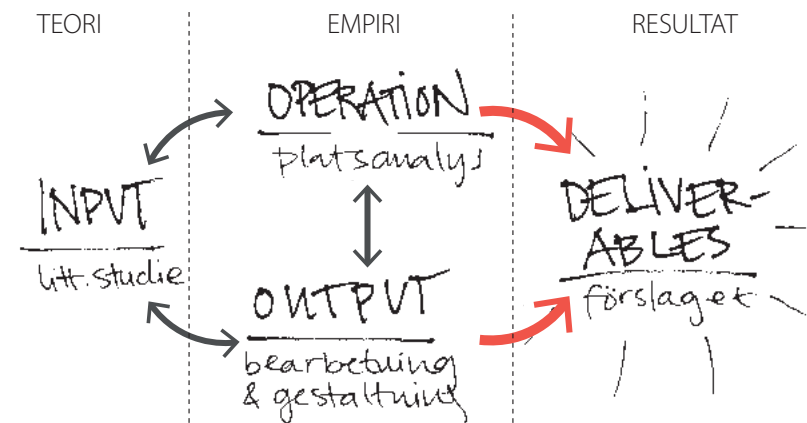

BILD 5 Arbetsprocessen

SKISS- & ANTECKNINGSBLOCK

RITNINGSUNDERLAG & KARTOR

MINA FAVORITPENNOR

KAMERA

MÄTBAND

AVGRÄNSNINGAR

Fokus för uppsatsen är att undersöka övergripande spatials och immateriella kvaliteter på platsen i relation till dess kontext. Geografiskt avgränsas själva gestaltungsförslaget till platsens fastighetsgräns och kommunens allmänna platsmark längs med kajen. Gestaltungsförslaget fokuserar på att presentera ett koncept och strategier för platsen och kommer därför inte beröra tekniska lösningar eller detaljer.

MÅLGRUPP

Arbetet är den avslutande delen av min masterutbildning inom landskapsarkitektur vid SLU i Alnarp. Arbetet är tänkt att väcka intresse samt föra vidare kunskaper och idéer inom akademien. Utöver detta involverar arbetet tre intressenter: Temagruppen Malmö, Wihlborgs och Gatukontoret Malmö stad, således blir undersökningen och gestaltungsförslaget även tillgängligt för dem.

LITTERATURSTUDIE OCH KÄLLKRITIK

Litteraturstudien inleddes genom sökningar i databaserna Web of Science, Scopus och Google Scholar där jag bland annat provade att söka på begrepp som "harbour transformation"; "waterfront regeneration"; "post-industrial areas"; "quay space"; "urban space"; "living city"; "harbour cultural heritage"; "site and place" etc. Jag upptäckte ganska fort att det inte var helt enkelt att hitta material, men det som kom att bli av intresse för mig var bland annat Smith och Garcia Ferri (2012) *Waterfront regeneration: experience in city-building* som handlar om omvandlingen av post-industriella hamnområden, Dovey

(2005) *Fluid City: Transforming Melbourne's Urban Waterfront*, Diedrichs (2013) doktorsavhandling *Translating Harbourscapes Site-specific Design Approaches in Contemporary European Harbour Transformation*, Burns och Kahns (2005) *Site matters: design concept, histories, and strategies* och Baudoin (2016) *Interpreting site: studies in perception, representation, and design*, Gehl (2010) *Life Between Buildings: Using Public Space*, Herrington (2017) *Landscape Theory in Design*. För att samla material om platsen har jag varit i kontakt med Malmö stad, kollat på dokumentärer och studerat gamla och nya kartor. Jag har läst offentliga dokument från Malmö stad, exempel *Västra Hamnen 2031: ett hållbart och gott liv för alla* (2013).

Ur ett kritiskt perspektiv är de flesta av ovanstående publikationer samtida vilket i många fall kan betraktas som ett för snävt spann i urvalet. Samtidigt speglar de det utbud som finns att tillgå idag, då hamnomvandling är ett relativt samtida fenomen. Vissa källor beskriver platser utanför Sverige, men eftersom hamnomvandling är en global företeelse så är de applicerbara på även lokal nivå. Kaj 24s utformning har egentligen inte förändrats till skillnad från vad majoriteten av Västra Hamnen gjort sedan man började omvandla stadsdelen på 1990-talet. På så sätt är kanske inte all litteratur direkt överförbar på just platsen i sin mindre skala då de i mångt och mycket behandlar omvandling av postindustriella hamnområden i större skala. Trots platsens storlek och bakgrund blev det ändå relevant och framför allt intressant att förstå platsens ur ett större perspektiv. Med tanke på platsens storlek och skala stöttar jag mig en del på Jan Gehl, som jag tycker det är intressant att undersöka hans teorier då han under flera decennier studerat vad det är som gör att folk trivs på vissa ställen och andra

inte. Han har ett relativt pragmatiskt synsätt beträffande design och relaterar till den mänskliga skalan som jag känner att jag till viss del sympatiserar med. Att applicera hans teoretiska resonemang på en större skala kanske inte fungerar i det här fallet, därför har jag kompletterat med de andra litteraturkällorna som behandlar en större skala.

ANALYSMETODIK

För att ta reda på vad Kaj 24 har för kvaliteter och förutsättningar måste platsen undersökas. Svaret på vad en plats är skiljer sig utifrån vem frågan ställs till och vilken teoribildning man ansluter sig till. Platser finns överallt runt omkring oss och definieras i mångt och mycket av vår upplevelse av dem. För att förenklat beskriva vad en plats är kan man säga att det är en yta som ryms inom en gräns, exempelvis ett område som ramar in av en formell fastighetsgräns. Men en sådan formell gräns finns bara på pappret, i verkligheten är en plats inte en isolerad yta, utan en del i en större kontext. Baudoin (2016) beskriver plats utifrån ett humanistiskt perspektiv som något man möts upp vid, vistas på, går förbi, pratar om etc. Sett från en planerares eller landskapsarkitekts synsätt är en plats kopplad till strukturer. Kahn och Burns (2005) hävdar att plats i första hand är fysisk där bland annat designinterventioner tillämpas, och i andra hand är en plats relationen till dess kontext i form av influenser från omgivande system och strukturer. Inom designfältet är det detta område som kallas för 'projekt-området' (site). De menar att plats och kontext hänger samman genom tre områden där det första, 'area of control', motsvarar de juridiska och geografiska gränserna hos specifikt projekt. Det andra området, 'area of influence', motsvarar de system och krafter som påverkar platsen utan att vara direkt begränsad till

platsen. Den tredje, 'area of effect', hänvisar till platserna bortom platsen som påverkas av platsens design. Kahn och Burns (ibid.) menar att de tre områdena överlappar varandra trots deras olika spatiala och temporala omfattning. En plats kan således både influeras av inneboende och exteriöra faktorer, system och krafter. Jag väljer att inte översätta områdena då begreppen är konceptuella och förklaras:

Area of control	- plats inom en definierad gräns
Area of influence	- krafter och system i angränsning till platsen, behöver nödvändigtvis inte ske på platsen
Area of effect	- platserna bortom platsen som påverkas av platsens design

Diedrich (2012; 2013) för liknande resonemang och menar att en plats är en dynamisk konstruktion och att man måste arbeta utifrån pragmatism och ställa sig frågor som hur platsen fungerar, vem som använder den och hur den används. Landskapsarkitektens uppgift är att förstå kopplingar, system och processer vilka ger svar på platsens strukturer och funktion i sammanhanget. Hon menar att en design endast kan fungera om man förstår områdenas gränsöverskridning; därför kan man inte begränsa sin platsanalys eller sitt arbete endast till kontrollområdet. När man har förstått en plats uppbyggnad har man förutsättningarna att relatera konfiguration till dess platsspecifika värden. Det viktigaste verktyget för spatial och kontextuell förståelse är att identifiera värdena hos en plats och dess kontext. Diedrich (2013) understryker vikten av en omfattande läsning av en plats där vikten läggs på ett bredare spektrum av subjektiva uppfattningar, där precision av dynamiska dimen-

sioner och ett sensoriskt perspektiv förespråkas. Hur ser platsen hur? Hur används den? Vilken inverkan har den? Hur upplevs den? Finns en känsla av trygghet? osv. Diedrich beskriver platsanalys som en ingående undersökning av platsen och delar upp processen i tre huvudaspekter som kan översättas till svenska:

- Fysiska aspekter** (physical aspects)
- existerande strukturer och material
- Dynamiska aspekter** (dynamic aspects)
- naturliga processer och användande
- Immateriella aspekter** (immaterial aspects)
- minnen, atmosfär och diskurs

Diedrich, Kahn och Burns samlas kring en gemensam syn om att dynamisk förståelse och platsläsning är grundläggande för platsspecifik design. Genom att bejaka konstruktioner och system i landskapet skapas förståelse för komplexa och icke-statiska aspekter hos och runt en plats, och således föra vidare detta till gestaltandet av platsen.

ANALYTISKT RAMVERK

Med syfte att förstå dynamiska system och konstruktioner behöver platsen analyseras. Jag valde att pröva en kombination ovan presenterade teorier av Kahn och Burns (2005) samt Diedrich (2013) om platsläsning och kontext. Även om platsen är liten så ville jag nå större aspekter som kanske inte skedde på platsen i sig men som ändå kunde påverka meningen och funktionen. Kombinationen redovisas i en matris nedan och ligger som grund för arbetets analytiska ramverk, vilken beskrivs i löpande genom uppsatsen och sammanställs efter varje del. Jag har valt att ställa upp tabellen så att de olika rubrikerna möts i en ruta där tankar fått utrymme efter hand då jag gjort

min litteraturstudie och undersökt platsen. I varje ruta antas olika ämnesområden som jag kopplar till exempelvis 'area och control' och 'physical aspect'. Jag tänker exempelvis att inom platsens gräns finns fysiska aspekter, det kan vara hur platsen ser ut, vilka objekt som finns, hur terrängen är, vilka typer av träd som finns etc. För att ytterligare förklara matrisen ger jag ett exempel till: kombinationen 'area of influence' och 'dynamic aspects' - detta är utanför platsens gränser och behöver alltså inte ske på platsen. Dynamiska företeelser som hör hemma i denna kategori är exempelvis hur vädret inverkar, hur flöden av trafik i närområdet inverkar eller tidens gång. Under många rubriker blir svaren tämligen abstrakta och filosofiska, vilket är meningen då jag söker något mer än det visuella och fysiska hos platsen.

	Area of control	Area of influence	Area of effect
Physical aspects	gränser, topografi, geologi former, artefakter, attribut etc.	strukturer i närmiljön etc.	hur kommer platsen påverka kontexten? etc.
Dynamic aspects	användandet av platsen, flöden etc.	årstiders skiftande, vädrets inverkan etc.	vad kommer ske runt platsen? etc.
Immaterial aspects	historik och kulturarv, atmosfär, upplevelser etc.	politiska beslut som påverkar? historik, kulturarv, atmosfär etc.	vad kommer ske runt platsen? etc.

BILD 7 Kombinerad matris för plats- och kontextanalys

Följande del beskriver platsens bakgrund och kontext vilka analyseras i relation till samtida teorier om stadsutveckling. För att förstå kontextens förutsättningar appliceras teorier och mina kunskaper som landskapsarkitekt, med fokus på platsens 'area of influence' - de system och krafter i platsens kontext som nödvändigtvis inte sker direkt på platsen.

DEL 1

KONTEXT

DEL 2

PLATS

DEL 3

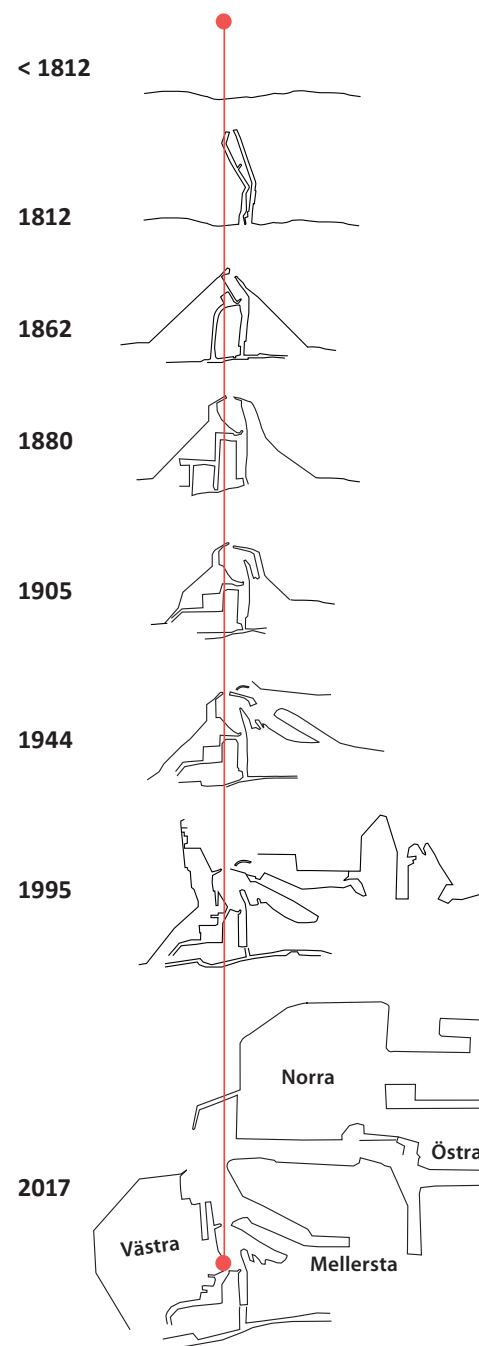
FÖRSLAG

DEL 4

DISKUSSION

1.1 STADEN VID HAVET

Det är knappast en tillfällighet att många av världens städer ligger vid havet. Förekomsten av en hamn har varit grundförutsättningen för utveckling genom matproduktion (fiske), handel och industri. Malmös hamn anlades i början av 1800-talet då man insåg att staden började växa och att en riktig hamn behövdes. Landskapet förändrades i takt med ny efterfrågan och hamnområdet tog form (Kanal Lokal Skåne, 2006). Innan var kustlandskapet bestående av sanddynor vilket gjorde det svårt att komma nära med båtar. Man ankrade fartyg långt ut till havs och skeppade in varorna med småbåtar. När handeln ökade blev således en riktig hamn angelägen att konstruera med kajer så båtar kunde lägga till och lasta (Tykesson et. al, 2003). År 1870 grundades Kockumsvarvet i den västra delen av hamnen och kom att bli den viktigaste och mest kända industri som tillhört Malmö. Utöver skeppsbyggandet producerades ubåtar, tågagnar, köksattiraljer, produkter för industri och jordbruk samt militär utrustning (Malmö Mediakanal, 1995). Någon gång i början av 1900-talet dyker formen av Kaj 24 upp på äldre kartor och förslagsdokument. Kaj 24 låg redan då centralt och i nära anslutning till Kockums industri (Malmö stad, 2017). Kockums hade sin kulmen på 1960-talet och utvecklades därefter fram till år 2010 (Sydsvenskan, 2009). Redan på slutet av 1980-talet började kommunen formulera visioner för att göra den västra delen till en integrerad del av staden. När området blev frilagt i början av 2000-talet startades utvecklingen av den nya stadsdelen. Idag delas hamnen i stort in i Västra, Norra, Östra och Mellersta hamnen. Export- och import hamnen i norr och öst är fortfarande aktiv och expanderar ständigt. Däremot påverkas hamnar lokalt efter globala strukturförändringar. De senaste decennierna har tyngre industrihamnar i västvärlden reducerats i både storlek och antal, som en följd av ett minskat behov av t ex varvsindustri (Dovey 2005), vilket varit fallet i Västra Hamnen i Malmö. Minskningen menar Beyer Reigstad (2012) i boken *Waterfront regeneration: experience in city-building* innebär

BILD 8 Landskap är inte bara en produkt av kultur och historia, utan även medskapare av det. Diagrammet visar förändring av Malmös hamnområde. Röd punkt och streck indikerar Kaj24s plats genom tiden. Baserat på material från: *Malmös Kartor* (Tykesson et. al 2003)

att stora markområden blir tillgängliga för nya ändamål och nya landskap ska formas vilket utmanar arkitekter, planerare och politiker att tänka i banor om förtätning. Stadsplanering genomsyras idag av visionen om förtätning då allt fler människor vill bosätta sig en urban miljö (Boverket 2016). I och med att stora markreserver frigörs ger detta möjligheter att etablera ny stadsstruktur.

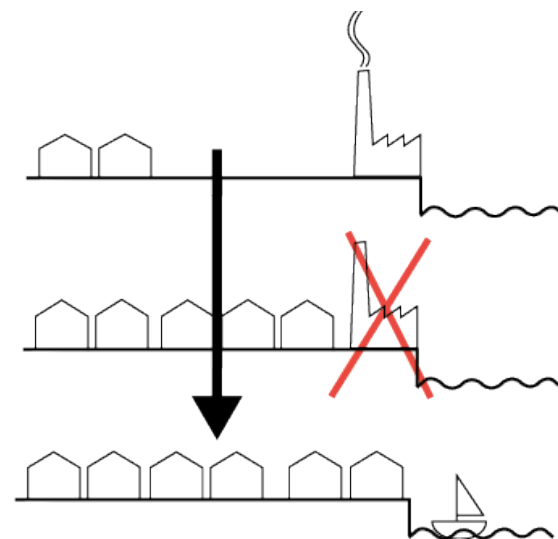
Göranson et al. (2015) förklarar i *Platsens poetik* att platser bär på minnen som skapats genom tiden av olika brukare. Det förflutna kan vara lätt att urskilja medan det på andra platser är svårare. Ibland finns det rester från byggnader, strukturer eller andra anläggningar. I gamla hamnområden kan det till exempel röra sig om bryggor, plattformar, pollare och andra fartygs- eller industrirelaterade föremål som lämnats kvar, men även större formationer som dockor, hangarer, kajer, kranar m.m. (Beyer Reigstad, 2012). Det industriella arvet har präglat hur nuvarande stadslandskap ser ut. I Kaj 24s närområde har mycket från Kockumstiden försvunnit, men ett antal byggnader och landskapsformer (exempelvis torrdockor och brukskajer) finns fortfarande bevarade, men har fått ny mening eller blivit integrerade i landskapet. Att ge dem nya funktioner är ett intressant sätt att bevara karaktär, historia och själ hos en plats. Demolering av områdets byggnader och andra industriartefakter hade varit att helt radera ut den kanske viktigaste tiden för Malmös tillväxt samt för alla de som arbetade i området. Dovey (2005) beskriver i *Fluid City: Transformin Melbourne's Urban Waterfront* att dessa omvandlade hamnområden tenderar att spegla en ny typ av välfärd genom lyxiga kvarter, kontor och handel vid vattnet. Diedrich (2013) är inne på samma spår och belyser en problematik i sin avhandling *Translating Harbourscaes Site-specific Design Approachers in Contemporary European Harbour Transformation* att platserna till och med kan få en universell karaktär och menar att platserna blir karaktärslösa då det inte finns något

BILD 9 Kockumsvarvet nådde sin kulmen på 70-talet. Än idag finns rester från det hårda anlagda hamnlandskapet. Runt om Kockums-kranen i bild finns idag bostäder byggda. I själva torrdockan har man låtit vattnet få breda ut sig igen. Kaj 24 (förgrunden) låg i en kontext som inte var den samma innan Kockums eller är den samma idag.

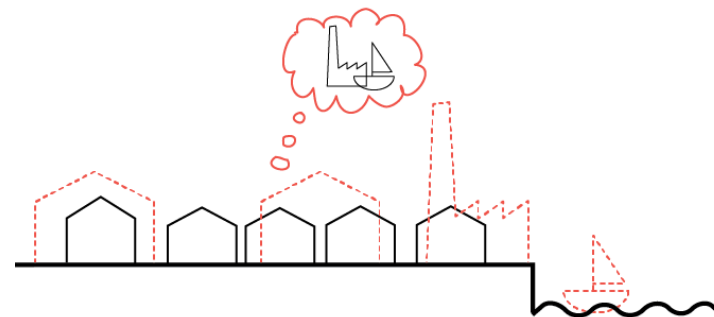
Fotokälla: Wihlborgs, 1970-tal

som berättar om det förgångna. Smith & Garcia Ferrari (2017) presenterar liknande tankar som Göransson et al. (2015) och menar i *Landscape Theory in Design* att en plats bär på ett kollektivt minne men att det inte nödvändigtvis kopplas till något visuellt eller fysiskt. Muntliga eller skriftliga minnen bör också föras vidare, genom exempelvis dikter, historier, foton med mera. Göransson understryker att minnen är viktiga att ta hänsyn till och reflektera över i nyetablering av platsen även om det kanske inte finns några fysiska artefakter kvar. Däremot menar Smith & Garcia Ferrari (ibid.) att det förgångna inte behöver romantiseras. Bitar av minnen kan i många fall vara viktigt för invånarna och man kan försöka gestalta platser med omtanke för den förflutna typologin och minnena. Diedrich (2012) för liknande resonemang och menar att bevarandet av byggnader, kranar eller dylikt är ett enkelt sätt att frångå viktigare sätt att bevara en plats atmosfär och betydelse i staden. Självklart kan bevarandet ge och bevara en plats karaktär, men hon menar att man måste se bortom detta och studera mer platsspecifika lösningar. Hon beskriver att man ska se till mer abstrakta värden på platsen som stämning, och hur man kan lösa social rättvisa och hitta hållbara lösningar.

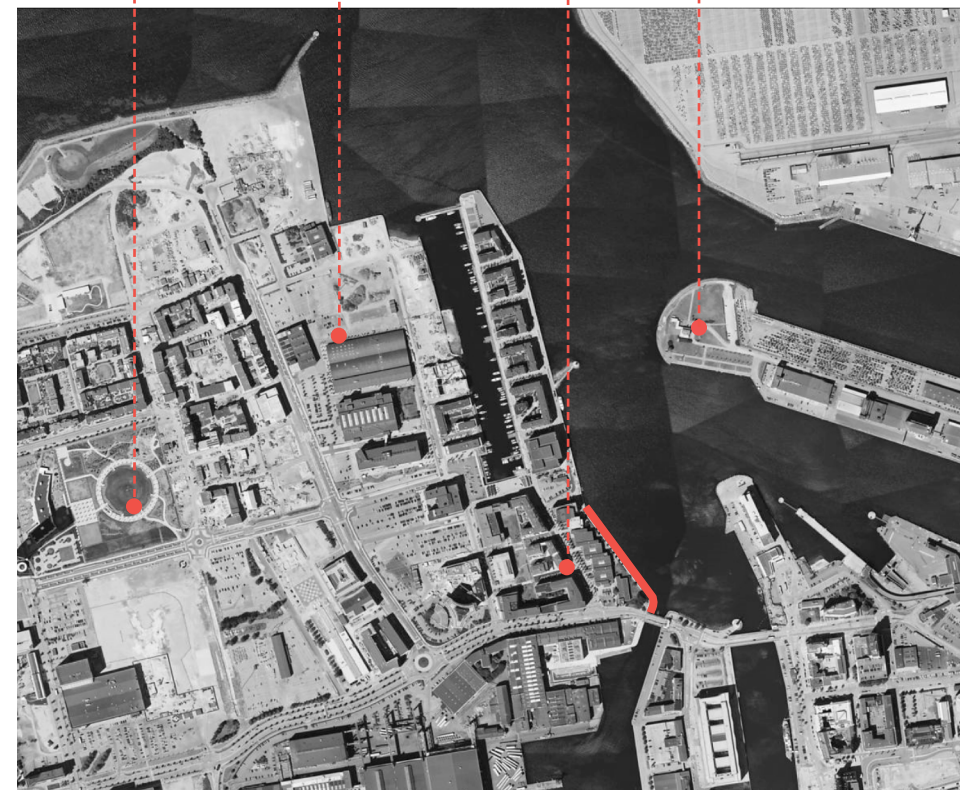
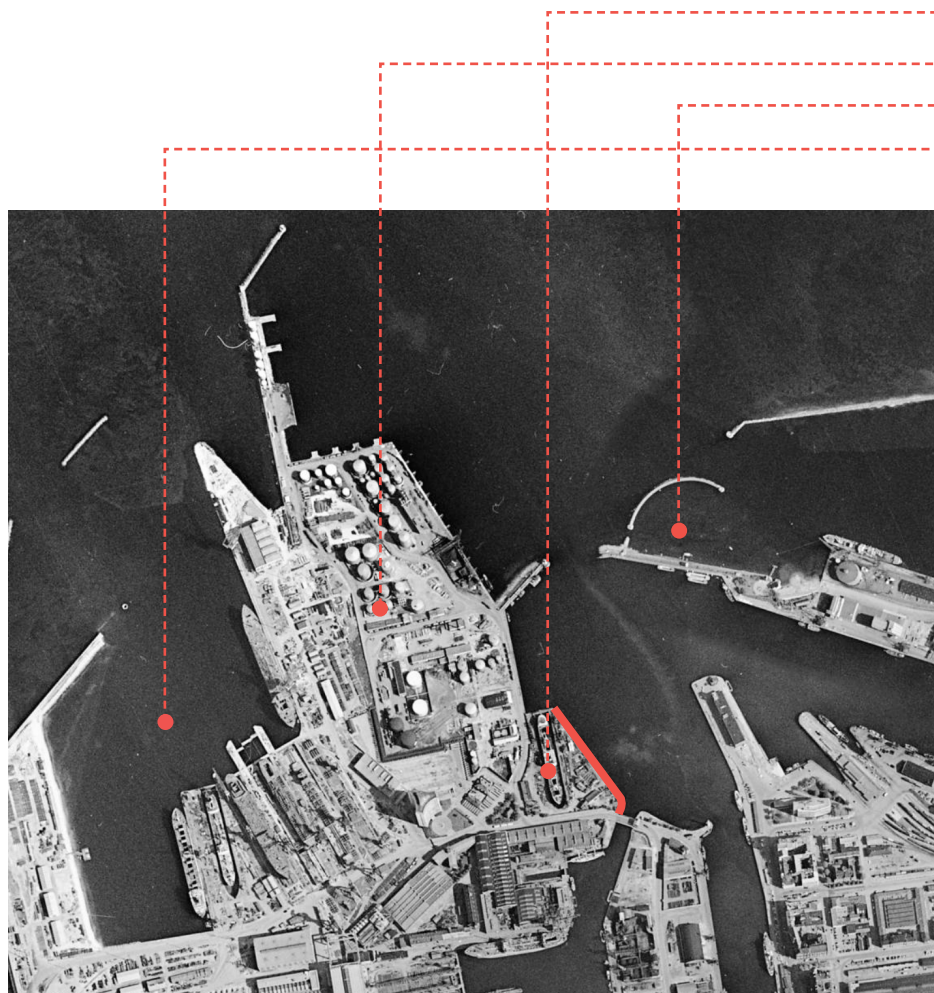

BILD 10 Förtätning generaliserad när hamnindustri minskar eller försvinner. Industrierna stänger ner vilket frigör mark, till slut når staden vattenfronten.

BILD 11 Platser bär på både fysiska artefakter och minnen som är viktiga att beakta vid gestaltning.

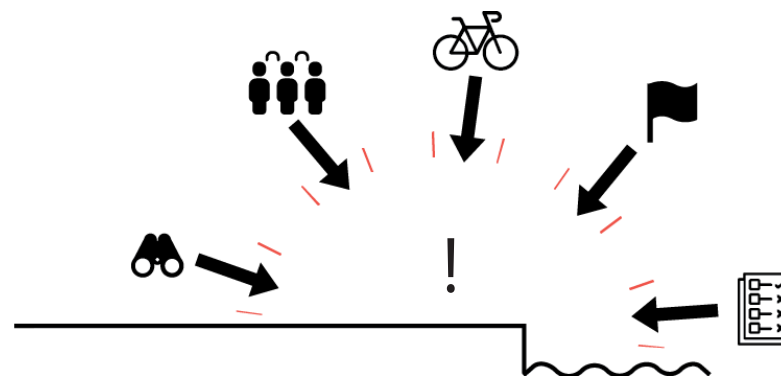
BILD 12 Exempel på förändring i området runt Kaj 24. Varvs- och hamnindustrin har starkt influerat formerna i landskapet, mycket är invävt i dagens nya bebyggelse.

Fotokälla: Eniro (Vänster bild från mitten av 1900-talet , höger bild från 2014)

1.2 HAMNEN BLIR STAD

Beyer Reigstad (2012) beskriver att våra städer och landskap är i ständig förändring och påverkas av naturliga, politiska och mänskliga processer vilka i sin tur ger förutsättningar att skapa platser. Fler människor vill vistas, arbeta samt bo nära vatten vilket blir en avgörande drivkraft när hamnområden förändras för privat och offentlig investering. Förtätning och minskning av industrier i hamnar har blivit en av vår tids största utmaningar vilket då drivkraften att bo vid vattenfronten har satt sin prägel på millenniumskiftets idéer och planeringsvisioner inom urban design och arkitektur. Utveckling av den urbana sjösidan tjänar på att ha tydliga visioner beträffande platsskapande. För att etablera och skapa lyckade platser i områden som varit stängda från det publika, som exempelvis industri- och hamnområden, krävs engagemang och planering för att integrera spatiala, sociala och visuella aspekter. Beyer Reigstad förklarar att det på en större skala bör finnas starka strategier för politiska beslut men även för designbeslut och använder just Västra hamnen som ett framgångsrikt exempel om lyckad utveckling av industriområde till vattennära stadsdel.

I visionsdokumentet *Västra Hamnen 2031* framgår det att Malmö stad (2013) strävar efter att utveckla Västra Hamnen så hållbart som möjligt och att det ska vara ett typexempel på bra stadsbyggnad miljömässigt, socialt och ekonomiskt. Som en följd av en rad politiska beslut har Västra Hamnen utvecklats från att vara centrum för varvsindustri till att bli en hållbar och kreativ stadsdel. Malmö stad (2013) har och har haft, som Beyer Reigstad (2012) förespråkar, tydliga och starka visioner kring utvecklingen av stadsdelen. Hon understryker vikten av ett visionärt och starkt ledarskap för framgång i nyetablerandet av stad vid vattenfronten. Först och främst menar hon att infrastruktur är avgörande för hur människor kan använda platser och vad för liv som uppstår. Därpå belyser hon vikten av att skapa platser som folk kommer vilja använda och identifiera

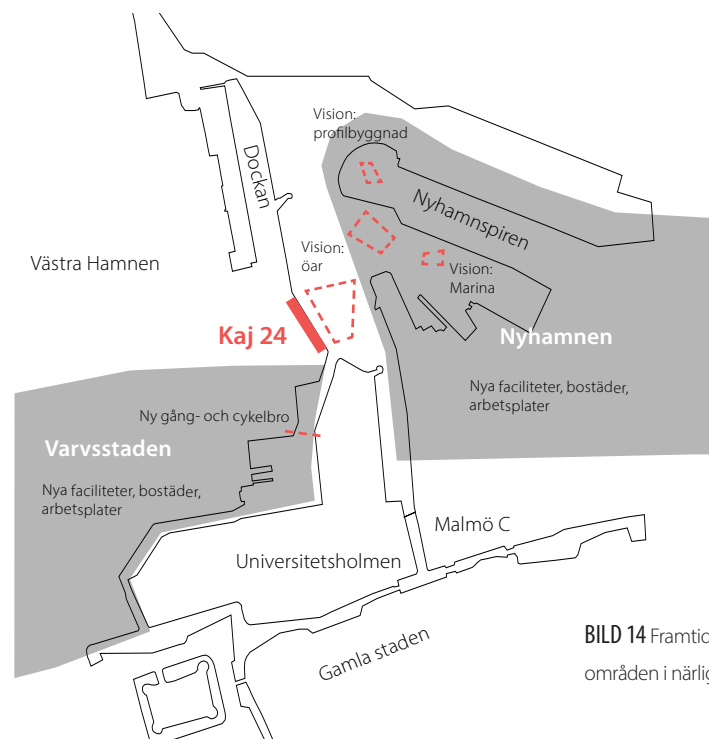
BILD 13 Tydliga visioner, starka strategier, fokus på hållbarhet, identifiering av användande, bra konnektivitet och medborgardialog är avgörande för framgångsrika platsbildningar.

vem detta kommer vara. Man kan till exempel öppna upp för medborgardialog för att involvera invånarna i samtal och diskussion om framtida beslut. Vidare skriver hon att utvecklingen av Västra Hamnen bidragit till att ge Malmö en ny identitet då kommunen varit öppen för att experimentera sig fram till hållbara lösningar och genomföra dem. Dock riktas kritik från Beyer Reigstads håll och även från andra håll. Exempelvis tog det lång tid innan stadsdelen faktiskt fick sin plats på kartan den har idag. Ett antal initiala byggprojekt (exempelvis Bo01 gick i konkurs och fastighetsbyggare hade svårt att få sålt bostäder (Beyer Reigstad, ibid.; Hemmingsson M., 2005; Svensson P., 2011). En annan problematik som uppmärksammats är att fastighetsbolagen riktat sig mot en viss typ av människor och inkomstgrupp, vilket skapat en homogen invånargrupp. Skribenten Per Svensson skriver i sin debattartikel *En dröm byggd på nederlagets mark* (ibid.) att det var ren tur att Västra Hamnen ligger urbant och är således närbart för människor av många olika slag. Han menar att stadsdelen annars blivit ett

grindsamhälle (Eng. "gated community") - avskilt från resten av staden. Han understryker vikten av publika mötesplatser som viktiga för integration vilket även Dovey (2005) menar är nyckeln till demokrati och minskad segregation.

I en nära framtid finns planer på två större omvandlingar i Kaj 24s kontext. Det handlar om Varvsstaden och Nyhamnen, som är före detta hamn- och industriområden som inom 20 år kommer att påbörja en omvandling till nya stadsdelar. Att studera dessa skapar förståelse för kommande strukturella och

BILD 14 Framtida utveckling av områden i närliggande kontext.

dynamiska förändringar i området runt Kaj 24. I *Utvecklingsplan Varvsstaden* (2014) framgår kommunens strategier kring utvecklingsplanen, vilken grundar sig i värdeplanering. Ett arbetssätt som är en dialog kring gemensamma värden, återkoppling till hållbarhet samt en kontinuerlig stadsutvecklingsprocess. De nuvarande identifierade värdena som identifierats för Varvsstaden samlas under kategorierna stråk, platser och bebyggelse. I *Översiktsplanen för Nyhamnen* (2015) identifieras olika delområden för den nya stadsdelen med visioner för respektive område. Närmst Kaj 24 beskrivs vattenrummet och Nyhamnspiren med visionerna om att etablera olika typer av vistelseformer kopplade till vatten. Ett bad och en marina föreslås för att skapa ett intimare möte med vattnet och på piren vill man bygga en profilbyggnad som ska synas från håll. Utanför Kaj 24 finns visioner om att konstruera öar med bebyggelse som förbinder Nyhamnen och Västra Hamnen med broar. Hur kommer detta påverka Kaj 24? Vad skapar det för förutsättningar? I närområdena till Kaj 24 finns omfattande visioner vilket kommer påverka platsen fysiska och visuellt, därför är det relevant att idag identifiera kvalitativa egenskaper så de inte förbises och försvinner. Beyer Reigstad (2012) presenterar ett arbetssätt som kan följas vid omvandling av hamnindustriområden till publika rum. Kaj 24 är redan ett offentligt rum på sitt sätt men följande punkter kan ändå spela roll i arbetsprocessen i och med att kontexten står inför framtida omvandling:

- 1 | definiera vad för stadsliv som man vill ska uppstå i området och vilka användare som är tänkta att uppehålla sig på platserna man skapar
- 2 | definiera vad för publika rum, element och funktioner som ska stötta användandet
- 3 | (om man bygger om) planlägga och utforma byggnation så att tänkt stadsliv stötts

1.3 DYNAMIK I KONTEXTEN

Wikström och Olsson (2012) förklarar i *Stadens möjligheter – platser och stråk* hur staden består av olika typer av offentliga rum. Vi rör oss över gator, gränder, passager, parker och torg. Vi leds till stadslandskapets noder som genererar ett stadsliv antingen materiellt, kulturellt, socialt eller ekonomiskt. Tanken med det publika rummet är tillgången på platser där man kan tillbringa tid, sitta ner, vila, träffa människor, njuta av vyer m.m. En levande plats blir en referens, en mötespunkt och ett mål vilket lockar folk till dit. Allt oftare i visioner hos svenska kommuner används begreppen 'rum för alla' och 'levande stad' som utvecklingsstrategier (exempel online 2017: *Malmö stad "Levande Malmö"*, *Uppsala kommun "En levande stad"*, *Stockholms stad "Levande Stockholm"*). Frågan är vad det egentligen innebär och hur en levande stad uppkommer. I boken *Life between buildings* (2010) beskriver Gehl att det är mängden mänsklig aktivitet som avgör hur levande en plats är. För att mänsklig aktivitet ska uppstå bör det finnas olika typer av offentliga platser och tillgångar jämt fördelade över den urbana väven. Stadsliv utspelas på de offentliga platserna mellan fotgängare, det stöttar sig på horisontella kopplingar mellan aktiviteter och verksamheter och bör förenas spatialt snarare än att separeras. Även Jacobs (1961) har skrivit om ämnet i *Den amerikanska storstadens liv och förfall* där liknande tankar om stadsliv och levande stad klarläggs. Hon skriver också att en levande stad uppkommer när stadens faciliteter blandas, som bostäder, service och arbetsplatser och att dessa kan nås med gång och cykel.

Området runt Kaj 24 är blandat med faciliteter vilket är grundstenarna för en levande stad enligt både Jacobs (1961) och Gehl (2010) beskriver. Det som tidigare varit ett industriområde är idag rum för kontor, företag, handel, bostäder, nöje m.m. Det som dock är signifikant är att det inte finns någon större grönska etablerad runt området. Kaj 24 har grönska och en så pass grön kajkant

är ovanlig i området och därför viktig att bevara. Platsen har av flera anledningar förutsättningar att bättre integreras i sin kontext och få en ny mening. Det finns goda förutsättningar att stärka stråket över kajen och ge platsen en mer parklik karaktär.

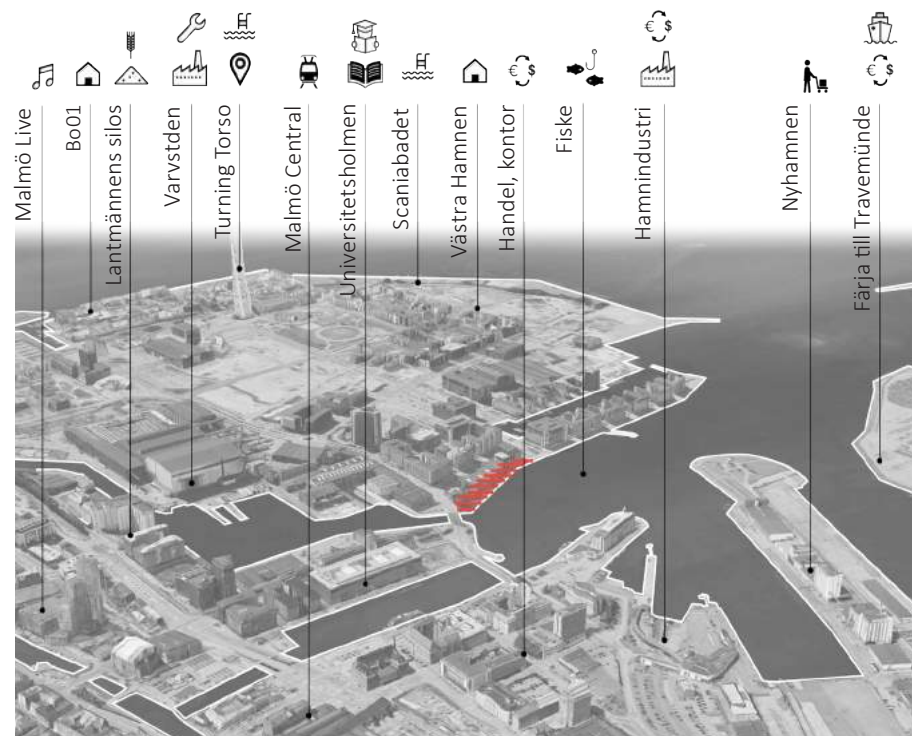

BILD 15 Urval av verksamheter och resurser i Kaj 24s närområde. Kajen markerad i rött.

(Vänster till höger, uppifrån och ner, alla bilder är tagna 2017)

BILD 16 Vy över kajen från Malmö inre fyr, mot väster

17 Fraktfartyg i horisonten sett från norra Universitetsholmen

18 Promenadstråket Sundspromenaden vid Bo01, ett offentligt rum som är välanvänt av Malmös olika invånare. Bostäderna är dock av mer exklusiv karaktär.

19 Klaffbron anno 1953

20 Studenter utanför Malmö Högskola, sittandes på betongfundament längs med Universitetsholmen

21 Malmö inre fyr anno 1878

22 Lunch vid den före detta torrdockan som användes under Kockumstiden, precis i Kaj 24s närområde. Längs kanterna finns gråmålade förtöjningspollare bevarade som subtilt berättar om platsens historia. Idag är det mest boende och anställda i området.

1.4 RISK MED VATTENNÄRA MILJÖ

En av de större utmaningarna vid platskapande vid vatten är huruvida platsen kan tackla förändringar. Det vi bygger måste planeras och anpassas att möta framtida scenarion. Dåtidens planering har kommit ikapp oss idag och stora utmaningar kommer att behöva hanteras då vi blivit mer medvetna om hur system i våra landskap och städer interagerar. Hållbarhet är avgörande för vattenfronter då vattnets dynamiska karaktär påverkar landskapet, beroende på lokala förutsättningar så påverkas globala fluktuationer på olika sätt. I SMHI:s (2014) rapport *Havsvattenstånd 2015* presenteras fakta om framtida höjda havsnivåer längs med de svenska kusterna på grund av globala klimatförändringar. Även FN:s klimatpanel redovisar prognoser på globala vattenhöjningar på 18-130 cm från 1999-2090 (IPCC, 2013). Självklart finns ett stort osäkerhetsintervall, men ovanstående siffror vet man mer eller mindre är kommande scenarion och det är därför viktigt att ha robusta strategier. Vattenfronter ska säkras för att minimera riskerna med förstörelse mot kust och land även om värsta scenarion kanske inte kommer inträffa på 100 år, men när det händer skulle det orsaka stor påverkan.

Runt Sveriges kust kan vågor växa upp till fem meter ute till havs men oftast bryts de av konstruerade eller naturliga vågbrytare (SMHI, 2009). Utanför Kaj 24 finns ett antal pirar som fungerar på detta sätt och därför ligger platsen skyddad från vågor, däremot kvarstår fortfarande risker med högre vattennivåer i direkt kontakt med kajen. Nederbörd och vind flyttar vattenmassor vid extrema väder och sätter krav på att kajerna kan hantera detta. Norr om kajen har kanten där försetts med en 40 cm hög krönbalk vilket är ett vanligt sätt att skydda från vågor och fluktuationer i vattennivåer. I boken *River. Space. Design.* (2012) beskrivs strategier för att möta efterfrågan på multifunktionella lösningar för hållbar stadsplanering, ekologi och faciliteter. Strategierna är utvecklade för att

vara robusta men också följa ett dynamiskt landskap genom att vara mer tilltalande för användarna. Ett kantskydd eller krönbalk fungerar men kan upplevas som en barriär mellan vattnet och användaren. För att integrera vattnet i designen beskrivs dynamiska strategier som att låta vattnet ta sig in över platsen kontrollerat och temporärt. I boken (ibid.) beskrivs flertal strategier kring skydd och fördämningar, följande är utvalda för att passa Kaj 24:

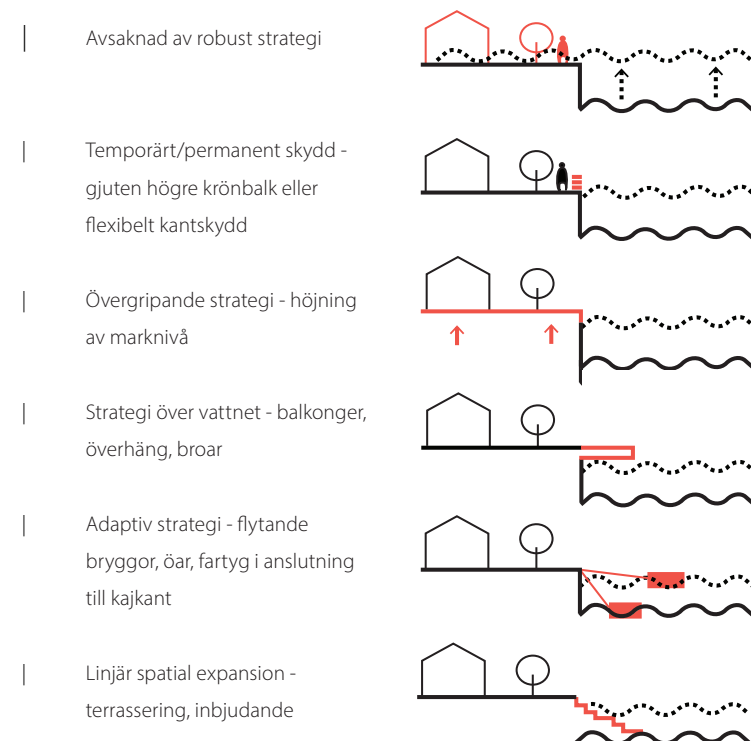

BILD 23 Exempel strategier vid vattenfronten

1.5 UPPLEVELSE AV VATTENRUMMET

Vattenrummet runt Kaj 24 är välanvänt. Ute i de verksamma hamnområdena anländer stora fraktfartyg som svänger av och anlägger vid kajerna i nordost. Fartygen är närvarande med sina fysiska kroppar, även om de är långt borta då det skapas vågor som färdas över vattnet och träffar kajkanterna. Det dova bullret från motorerna fortplantar sig över vattenytan. Det rör sig flera andra farkoster på vattnet. Vid bra väder kör turistbåten Rundan full av nyfikna ögon förbi Kaj 24. Det kommer förbi folk som paddlar kajak, segelbåtar, hyrbåtar och ibland genomför marina militären övningar vid kajen. Kajen nås och används alltså också från havet, även om det bara är en handfull båtar som lägger till vid just Kaj 24 skapar cirkulationen och flödet av trafik i närområdet en speciell karaktär och upplevelse. Ibland lägger båtar till vid kajen, då breddas kajens kropp utåt vattenrummet och båtarna blir temporär en del i vattnet. Vågor rullar över vattenytan och tar sig lätt från en sida till en annan. I samma dynamiska fluktuation förs mängder av andra föremål fram; av det man ser är det tångruskor, plast och annat skräp som krockar med kajkanten. Varje dag ser vattenytan olika ut på grund av vädret och resenär. Vattnet byter färg från blått till avgrundssvart, till ljusblått och nästan vitt. Vattenytan förändras från slätt, till böljande till vågigt och stormande. Över platsen syns fågelsträck blandat med flygplan över himlen. Efter en dag är det vita streck över hamnen då många flygplan cirkulerar utanför Malmö för att sedan landa på Kastrup i Köpenhamn.

(Vänster till höger, uppifrån och ner)

BILD 24 Segelbåt förtöjd vid Kaj 24. Foto: Petra Norling Koefoed (2014)

25 Färjor och fraktfartyg passerar i hamnen. Kaj 24. Foto: Petra Norling Koefoed (2016)

26 Militärövning Foto: Petra Norling Koefoed (2015)

27 En ubåt från Karlskrona har lagt till för demonstration för SAAB-anställda, som också lockade nyfikna invånare och media (2017)

BILD 28 Tångruskor, plast och skräp i vattnet.

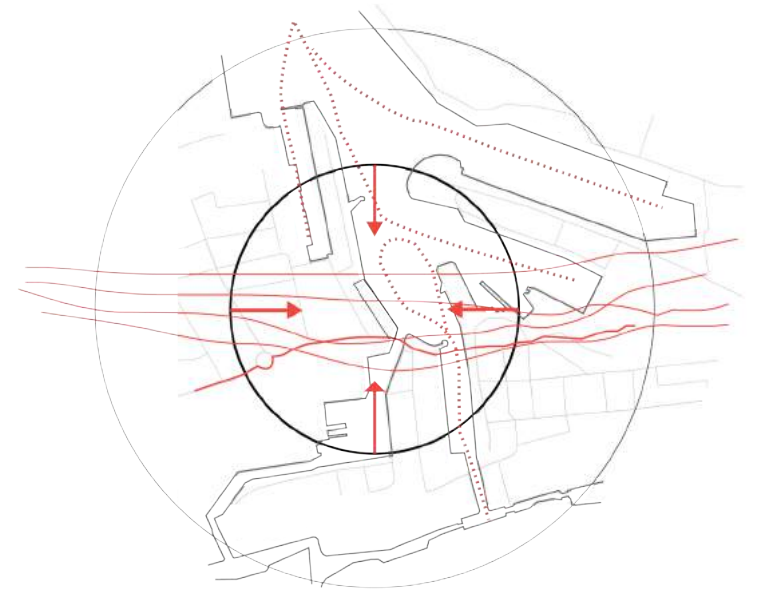
BILD 29 Varje dag ser vattnet och vad som finns i annorlunda ut, vattnet byter färg och resenär.

1.6 SAMMANFATTNING: AREA OF INFLUENCE

Fysiska, dynamiska och immateriella insikter jag tar med mig till gestaltningen:

- + centralt läge i dynamiskt område
- + ligger centralt bland viktiga kopplingar till havs och land
- + vattnets närvaro och skiftningar
- eventuellt ökat fordonsflöde i närområdet
- risk med höjd havsnivå

	Area of control	Area of influence	Area of effect
Physical aspects		strukturer, vattenrummets kanter, infrastruktur, historiska artefakter	
Dynamic aspects		naturliga fluktation, fartyg, båtar, fotgängare, cyklister, tång, skräp, fåglar	
Immaterial aspects		Kockums minne, kommunens planer kring Varvsstaden & Nyhamnen	

BILD 30 Diagram och matris över influens och påverkan i platsens omgivning.

BILD 31 Fraktfartyg i fjärran

Följande del fokuserar på 'area of control' - platsen inom en definierad gräns. Kapitlet undersöker Kaj 24 genom platsanalys kopplat till överföringsbara teorier, egna resonemang och upplevelser. Undersökningen sker genom olika analys- och dokumentationsmetoder.

DEL 1

KONTEXT

DEL 2

PLATS

DEL 3

FÖRSLAG

DEL 4

DISKUSSION

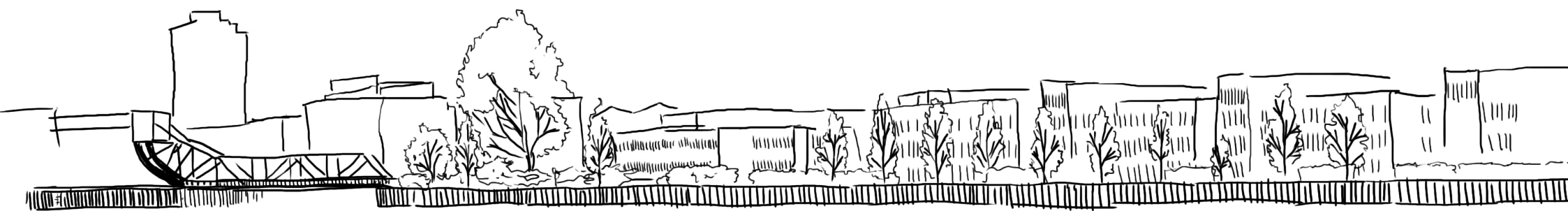

BILD 32 Skiss över kajen från distans

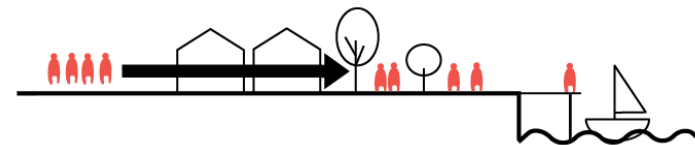

BILD 33 Befintlig utformning av Kaj 24 (kajkant i rött)
Ritningsunderlag: Temagruppen och författaren (2017)

2.1 KAJ 24

Kaj 24 är en ca 4000m² stor plats vid entrén till Västra Hamnen. Platsen nås med endast 10 minuters promenad från Malmös stationsområde. Platsen sträcker sig från Klaffbron i syd mot Dockan i norr. Den tangerar havet i öst och Wihlborgs fastigheter i väst. Malmö stad äger marken längs med vattnet och 10 meter in från kajkanten, därpå tar Wihlborgs fastighetsägande vid och vilket även inkluderar intilliggande byggnader. Platsen går att nå från fyra håll, via Klaffbron i syd, via Isbergs gata och Krankajen i norr, från en smitväg i väst och från vattnet i öst. Kanske missar man den ändå då den varken gör mycket väsen för sig eller ingår i ett uppenbart promenadstråk. De större stråken för cyklisterna och fotgängarna följer bilvägarna.

Mest framträdande med Kaj 24 är den grönska som finns på platsen, vilket saknar motsvarighet i området. Platsen karaktäriseras av en rak kajkant med uppradade pelare som sticker upp likt segel och syns på håll. Mellan Wihlborgs fastigheter och kajkanten i syd består ytan mest av gräs och buskage. På gräsytan finns en liten artificiell kulle, oklart varför den finns. Det är en liten grön oas vid vattnet då grönskan begränsas tydligt till just Kaj 24; i norr upphör det abrupt, samma sak vid entrén i syd. Övergången mellan Kaj 24 och omkringliggande miljöer övergår direkt till hårdgjorda ytor, vilket på ett sätt stärker känslan att kajen är en oas.

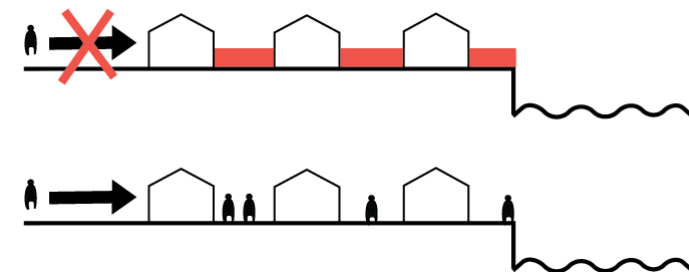

BILD 34 Vattennära publika platser är nästan per automatik en dragkraft i sig. För ett levande publikt liv krävs ändå goda kopplingar till platsen så som förbindelser med gång och cykel.

Kajen är en gammal brukskaj som saknar arkitekt, i ritningshandlingar från år 1905 kallas den "Kaj vid Nya Torrdockan för Vestra Skeppsbron" (Carlsson, P. 2017). Namnet Kaj 24 är ännu ett inofficiellt namn men som används av både Malmö stad och Wihlborgs. Antagligen färdigställdes kajen omkring år 1910 i samband med en dubbelklaffbro som anlades vid samma tid. År 1953 ersattes den av den nuvarande enkelklaffbron (Malmö stad, 2017). Klaffbron var gränsen för det publika under tiden då verksamheten i Kockums var som störst. Wikström & Olsson (2012) menar att gränsen mellan privata och offentliga ytor påverkar hur folk använder en plats och vilka aktiviteter som uppstår. Vi människor har ett behov att läsa av våra miljöer för att förstå hur ett rum ska och kan användas, länge var området vid Kaj 24 stängt för allmänheten. Ofta kan kajer i industriområden vara begränsade för offentligt bruk och på så sätt vara en barriär mellan stad och vatten. I och med reducering av industrihamnar kan dessa ytor tas i anspråk och kan omvandlas till bostadskvarter, arbetsplatser och offentliga rum. Beträffande kajer bör avsikten vara tydlig om det är tänkt att vara ett offentligt rum, är det otydligt blir platsen kanske inte använd. Självklart stänger man ute det publika från industriområden på grund av säkerhetsskäl och i vissa fall även på grund av sekretessbelagd produktion och verksamhet. När gränsen togs bort från Kockums industriområde blev Kaj 24 en första kontakt med det publika och folk kunde tillgå platsen på ett nytt sätt. I samband med detta fick antagligen kajplatsen sin nuvarande utformning, runt 1990-tal (Malmö stad, 2017).

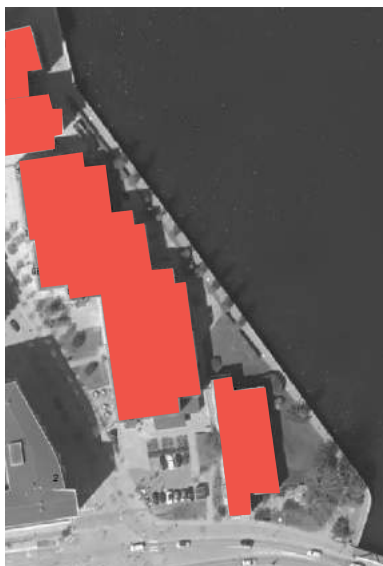

BILD 35 Foto taget från Malmö inre fyr mot Klaffbron och Kaj 24.

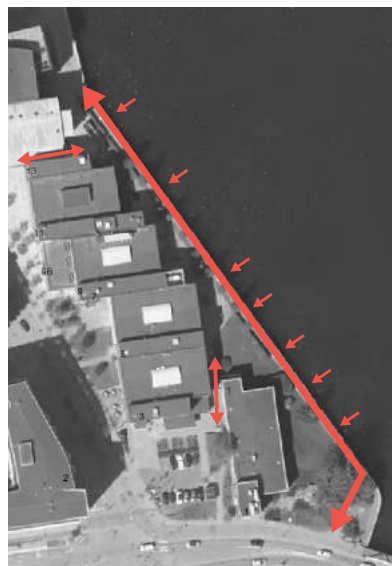

BILD 36 I takt med att industrierna minskade eller lades ner kunde man öppna upp för stadens invånare att börja använda området och kajen.

2.1.1 STRUKTURANALYS

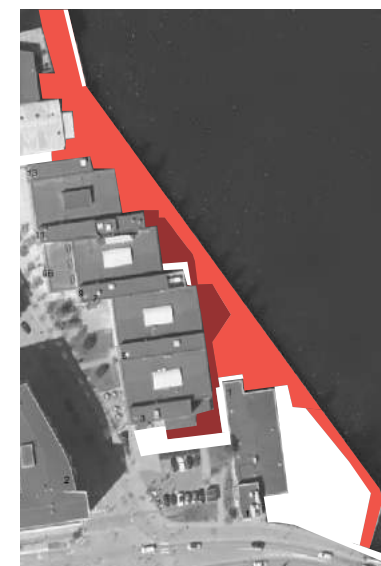
BILD 37 Bebyggelse: De befintliga byggnaderna som angränsar till platsen ger Kaj 24 en speciell form och skapar rumsligheter utefter den kantiga fasadlinjen. De intilliggande verksamheterna består av kontor och näringsidkare, ett stenkast från platsen finns bostadskvarter. I detta avseende kan detta stötta Kaj 24s framtida funktion som ett stråk vid vattnet då det är mycket folk i rörelse i området.

BILD 38 Ankomst till platsen: Platsen nås från olika håll, med det största flödet i syd-nordlig riktning. Från sydväst och nordväst går det att nå platsen från två mindre smitvägar. Platsen går också att nå från havs. Pilarna som pekar mot kajen indikerar befintliga förtöjningspollare.

BILD 39 Hårdgjorda och gröna ytor: Markerat i rött visas de ytor som består av hårt markunderlag. I syd finns en större grön yta bestående av gräsmatta, buskage, två stora popplar och andra mindre träd. Längs med kajen följer en rad av träd.

BILD 40 Nivåer: Baserat på studie av befintliga höjdsättning och upplevelsen av rummet är detta en generaliserad uppskattning över platsens topografi i stora drag. Färgerna indikerar känsliga områden (för vattenfluktuationer) i rött och okänsliga områden i vitt.

2.1.2 VYER

I jämförelse med kontexten sticker platsen ut då den från håll upplevs som grönskande. Den har en speciell siluett i och med pelarekarna som sticker upp vertikalt, den känns nästan lite formell och strikt från detta perspektiv. Det är framför allt från nord och nordost som raden av träd upplevdes tydligast. Från syd upplevs det inte på samma sätt utan flyter mer ihop. Kanske känns det attraktivt att förtöja vid om man kommer utifrån havet, platsen ser inbjudande ut från det hållet.

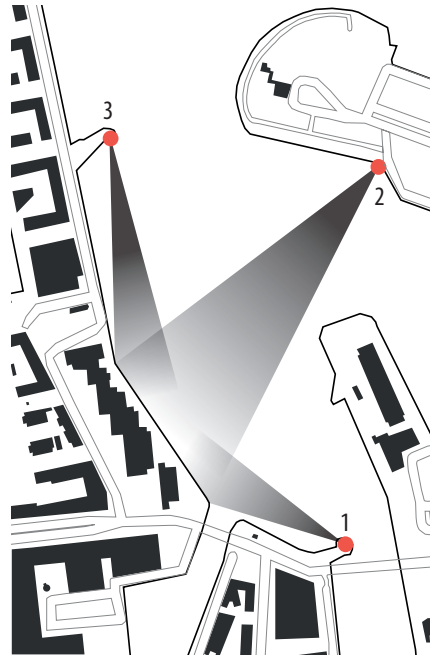

BILD 41 Studie av platsen från håll.

1

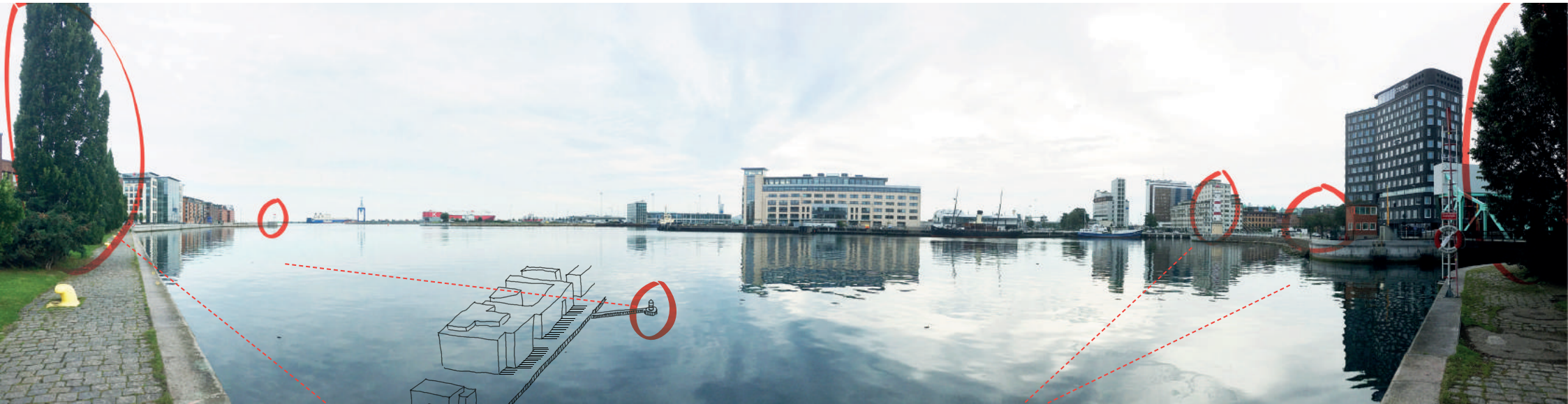
2

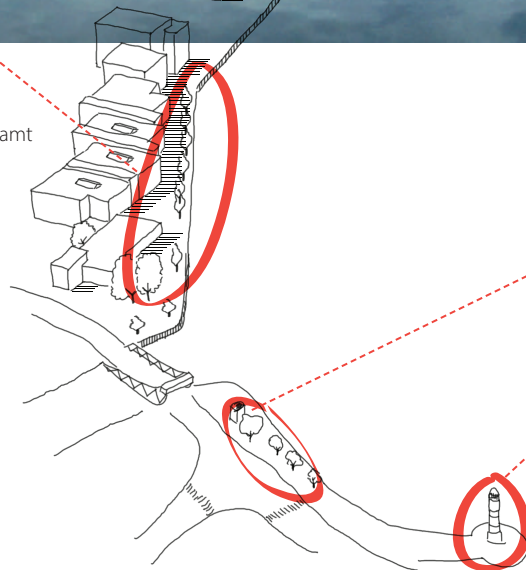
3

2.1.3 REPETITIONER

BILD 42 Panoramafotografi från kajen samt diagram över repetitioner.

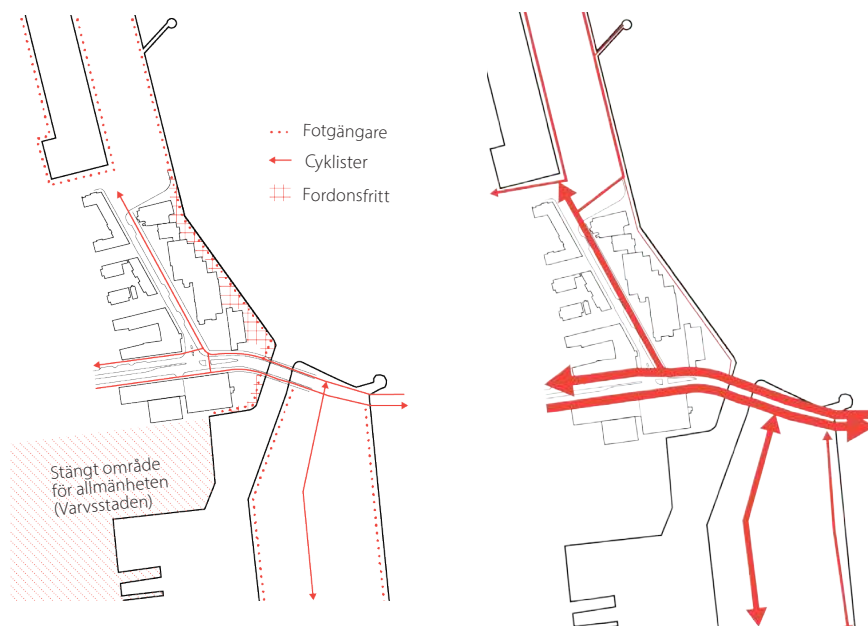

Kaj 24s mest framträdande form, förutom kajkanten själv, är raden av pelarekar vilka bildar en siluett som syns från håll och upplevs från platsen. Jag upplever att den kopplar till en liten rad av oxlar i öster om Klaffbron. Betyder det att de hör ihop? Fanns tidigt en tanke om att skapa ett utvidgat grönt publikt rum vid vattnet? Kajen vid oxlarna är inte en brukskaj utan består av stenskoning vilket gör det omöjligt att lägga till med båt. Vattenrummet precis vid kajen omges av två inaktiva fyrar, precis som raderna av träd som omger Klaffbron. Repetitionen av träden och de två fyrarna skapar vertikala landmärken vilket jag tycker bidrar till platsens karaktär.

2.1.4 TRAFIKANTER OCH BULLER

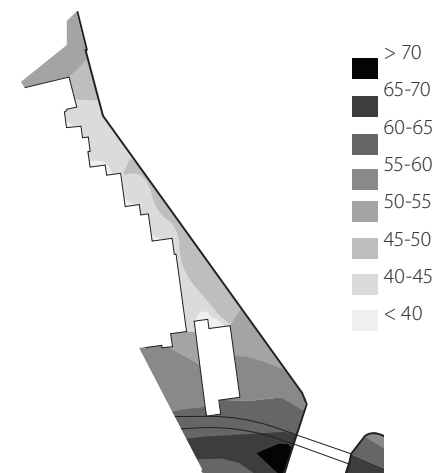
Det rör sig mycket folk i området runt Kaj 24. Varje dag pendlar tusentals personer till arbetsplatser i Västra Hamnen med cykel, buss, bil och till fots. Det finns även ett stort flöde med boende som pendlar till och från stadsdelen. Det finns planer på att bredda Klaffbron för att kunna tillgodose ett förväntat högre flöde i framtiden. I och med att Varvsstaden söder om platsen kommer att öppnas upp och det röra sig ännu fler folk i området. Idag saknar platserna tydliga funktioner och blir därför mest platser man passerar på väg någon annanstans.

BILD 43 VÄNSTER Diagrammet visar existerande kommunikationsflöden av fotgängare och cyklister.

BILD 44 HÖGER Diagrammet visar flödenas intensitet (tjockare linje motsvarar högre flöde)

Invid den södra delen av Kaj 24 går den ganska trafikerade vägen Stora Varvgatan. När man går norr ut över Kaj 24 känner man hur trafikbullret avlägsnas med varje steg. I södra delen av platsen är inverkan av buller störst (se bild 44). Mitt på platsen är det lugnt, stilla och tyst. Då och då kan man eventuellt höra ett fartyg ute till havs tuta men det är inget som stör. Där finns potential att skapa rekreativa platser. I Naturvårdsverkets rapport *God ljudmiljö... mer än bara frihet från buller* (2007) redogörs att ljud påverkar oss både mentalt och fysiskt. De menar att välmående skapas när bullernivåerna är låga och att man exempelvis kan höra naturliga ljud runt omkring. Platser som påverkas av trafikbuller upplevs ofta som otrivsamma då omgivningsbuller tröttnar ut. Trafikverkets (2014) riktvärden för utomhusmiljö (vid fasad) är 55 dB(A). Vid studerandet av Malmö stads bullerkarta (2015) framgår att Kaj 24 är drabbad av buller i den sydliga delen av platsen, vid anslutningen till Klaffbron och Stora Varvgatan. En bit in på platsen når man först ett område med 55 dB(A). Mot kajens mitt är bullret nästan helt avlägsnat, där hörs fåglars kvitter, skvalpande vatten, prasslande löv och vind vilket Naturvårdsverket (ibid.) menar på stärker rekreativsmöjligheter och kan bidra till att man mår bättre.

BILD 45 Diagrammet visar nuvarande ljudnivå i området dB(A). Källa: Malmö stad (2015)

2.2 FYSISK, DYNAMISK OCH IMMATERIELL KOMPOSITION

2.2.1 PLATSENS ENTRÉER OCH ANSLUTNING

Kaj 24 är belägen centralt med många människor i sin omgivning men saknar ändå en tydlig funktion. Ett problem är att platsen saknar tydliga anslutningar till kontexten. Entréerna är otydliga, bjuder inte in till att man ska välja den vägen eller så skymms de av buskage eller fysiska barriärer. Gehl (2010) skriver om att tydliga siktlinjer och vyer skapar nyfikenhet, intresse och trygghet då vi kan se vad som händer eller vad som kommer ske. Om platser är synliga från avstånd medför detta ett ökat användande. Han hävdar att buskage, häckar och murar bryter viktiga siktlinjer. Sådana platser riskerar att bli osedda och oanvända. Så fort en plats omges av barriärer eller otydligheter av något slag drar man sig även för att använda platsen på grund av känsla av otrygghet. Om indelningen är otydlig blir det obekvämt att vistas på en plats då förvirring uppstår. Vidare

understryker vikten av en god form för människors förutsättningar att generera stadsliv. Han menar funktion sätter grund för form, en god gestaltning är en miljö som lyssnar till mänskliga behov. En undermåligt utformad miljö medför att endast kortvariga aktiviteter äger rum, som att exempelvis passera en plats i syfte att nå ett annat mål. Den beskrivningen passar in på Kaj 24 då det generella användandet består av folk som passerar platsen på väg någon annanstans. Gehl beskriver att en plats används när den bjuder in till spontana aktiviteter, som att uppehålla sig på platsen, sitta på en bänk, strosa osv. Det finns en antydning på att människor vill vistas på platsen, dels promenerar folk över den varje dag, dock saknas sittmöjligheter längs med vattnet. Det vi kan se styrs av vår egen förmåga men också av den fysiska utformningen.

BILD 46 Ankomst från Klaffbron i syd: ingången till platsen är skymd av buskage och man den naturliga kopplingen hindras av ett staket. Platsen saknar en tydlig funktion som exempelvis ytor att umgås på.

BILD 47 Ankomst från smitvägar i väst och sydväst. Från väst möts man av en häck men anar en båt bakom, intill byggs en ny byggnad och möjlighet till att skapa en bättre smitväg finns. Från sydväst kommer man rakt in på uteplatsen, är man funktions varierad finns ingen ramp att ta sig upp på kajstråket.

BILD 48 Skyrmmande och hindrande barriärer.

2.2.2 UPPLEVELSE AV KAJENS MATERIAL

På kajen möts man av vidsträckta vyer av hav och land på andra sidan vattnet. När vinden blåser in mot kajen doftar det tång och ibland diesel från fartygen i hamnen längre bort. Kajen saknar ett längsgående skydd mot höjda vattennivåer (ex. höjd krönbalk), vilket gör att marken nästan rinner över gatstenarna och granithällen mot havet. Det känns som ett mjukt och harmoniskt möte istället för en upphöjd kant. Kajkanten känns emellertid smal men ibland lägger det till båtar vid kajen och då är det som om kajen vidgas horisontellt. Kaj 24s historiska bakgrund som brukskaj i en industriell kontext gör sig påmind i kvarstående förtöjningspollare och fundament på längs med kajen. De är inbäddade bland knöliga storgatstenar som också är det man går på skapar ett ojämnt underlag. Ibland snubblar man till när man går över dem och en känsla att man ska ramla i vattnet infinner sig.

I entrén i syd och uteplatsen på mitten domineras markbeläggningen av små rektangulära betongplattor. Gatstenarna ligger mer tungt i marken och ger ett mer pittoreskt intryck, materialen har dessutom olika typer av slitage. Det saknas även en koppling till omgivande material i både syd eller norr om kajen.

Kaj 24s olika båtrelaterade artefakter bidrar till en intressant karaktär. Förståelsen för det dynamiska är viktigt då man kan skapa utemiljöer som tillåter förändring med tid. Växtmaterial spirar, breder ut sig, vissnar och dör. Andra material behöver efter tid underhållas, repareras eller bytas ut. Exempelvis är de utemöbler som finns på platsen rejält slitna. Johansson (2007) poängterar att havsnära miljöer påverkas och slits hårdare än andra platser, vattnet och vågor i sig är

BILD 49 Brister och styrkor på platsen.

eroderande. Även salt från havsvattnet och vind utsätter materialen för långsam erosion. Detta är dessutom vanligare i Skåne då luftfuktigheten är hög och temperaturen pendlar mellan plus- och minusgrader under vinterhalvåret. Salt, vind och extrem väta är också större stressfaktorer hos växter och träd enligt Sjöman & Slagstedt (2015) i boken *Träd i urbana landskap*, dock finns flera arter som utvecklat olika toleranser mot de här typerna av stress. Exempelvis har pelarekarna som finns längs med kajen egenskaper för högre salthalter och hård vind. I valet av planterings-, marks- och utrustningsmaterial bör detta beaktas.

BILD 50 Kajen har vackra och historiska inslag men behöver rustas upp.

2.2.3 KVÄLL VID KAJEN

Längs med kajen finns belysningsarmaturer jämt fördelade, dock lyser inte dessa upp kajen till sin fördel på natten utan endast där de står placerade. Vissa av armaturerna står placerade inne i träd och hindras därför från att sprida ljuset. Det blir beckmörkt på vissa platser vilket gör det känns otryggt att vistas på platsen, dessutom den knöliga slottstenen ett hinder då man till och med kan snubbla till på dagen. Även befintliga buskage och häckar bidrar till en känsla av otrygghet då man inte kan se in eller bortom dem. Otryggheten kvällstid uppkommer också på grund av att det inte vistas folk där. Några gånger har jag hört röster från mörkare delar på platsen och sett en skugga skymta förbi. Sundborg (2010) menar i boken *Ljus i bebyggelsen* att landskapet upplevs mindre och mer omslutande på natten vilket också är fallet för Kaj 24. Bra belysta miljöer

bidrar till ett ökat användande då nattlandskapet utvidgas och en känsla av trygghet återskapas. Ljust gestaltning är följaktligen en viktig faktor för att man ska vilja besöka platsen på kvällen.

BILD 51 Undermålig belysning på kvällen skapar otrygghet.

2.2.4 UPPLEVSE AV SEMIPRIVAT OCH PUBLIKT

När man går längs kajen känns det som om häckarna, buskagen och raden av träd indikerar en gräns mellan vad som är publikt och semiprivat. Kajkanten känns publik medan uteplatsen känns semiprivat. Jag kände flera gånger mig osäker på om jag fick vara på uteplatsen även om jag kunde nå den. Uteplatsen separeras från kajkanten både i höjd (ca - 0.75m) och visuellt på grund av fysiska avgränsningarna som bryter sikt. Man dras till att gå vid kajens kant, längs med stråket vid vattnet. Kajkanten, som är kommunens mark, är alltså mer inbjudande för offentligt användande. Problematiken på just den här delen av kajen samlas kring känslan av osäkerheten att vistas där. Enligt Gehl (2010) är många privata platser avgränsade mot det publika utan anledning. Wihlborgs och Malmö stad har visat intresse för att lösa denna problematik. Gehl menar att stadsliv uppkommer där folk möter folk så blir gränsöverskridning intressant i detta fall

då det kan handla om att skapa ett överlappande rum av det upplevda semi-privata och publika rummet. Genomsläpplighet kan då öka och känslan av behörighet att vistas på platsen. Höjdskillnaden mellan uteplats och kajkant är svår att lösa, då den bidrar till en känsla av uppdelning mellan semi-privat och offentligt kanske det inte finns något lätt sätt att faktiskt bygga över denna upplevelse. I stället får man fokusera på hur man kan arbeta vidare med kanten än att försöka arbeta bort den.

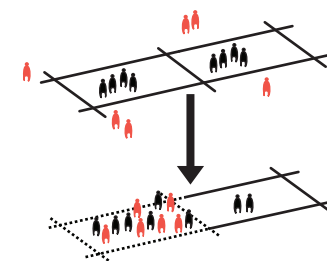

BILD 52 Gränsöverskridanden och överlappande rum med syfte att beblanda folk.

BILD 53 Hinder och barriärer.

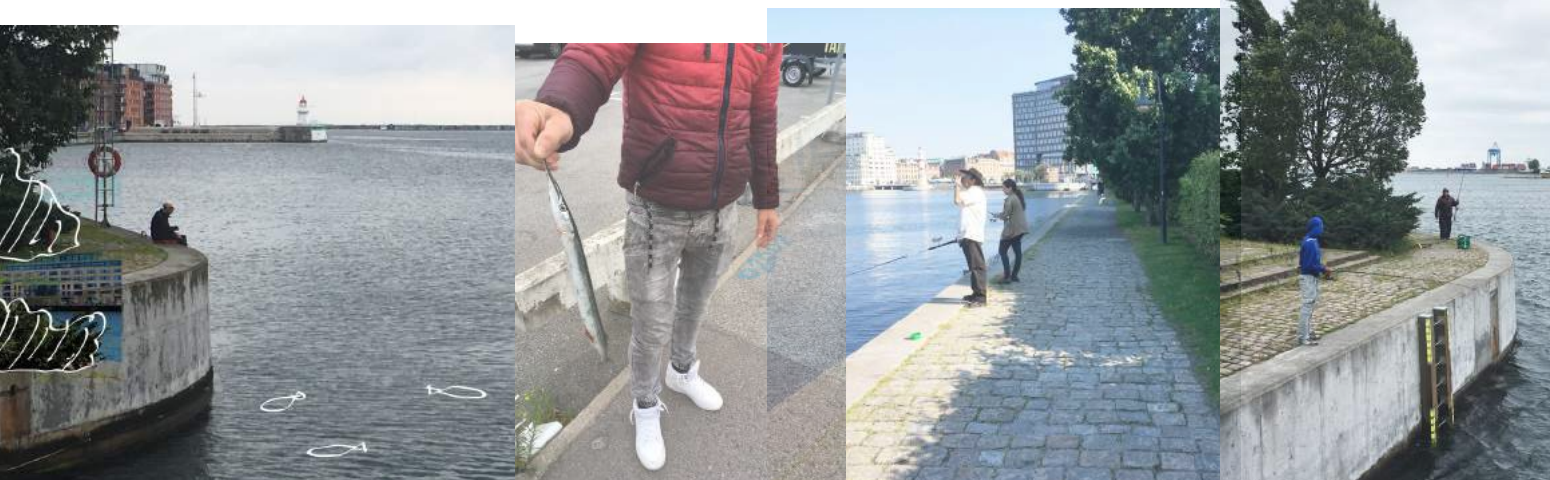
2.2.5 ANVÄNDARE

Användarna på platsen skiftar med vädret och årstid. Längs med kajen rör det sig människor som oftast är på väg någonstans. På väg hem, på väg till jobb eller på promenad. I och med gatstenen verkar framkomligheten ibland krånglig, jag har aldrig sett någon med funktionsvariation, men däremot föräldrar med barnvagnar som försökt köra på granithällen för att undvika att det skumpar. Sommartid lägger det till en del båtar vid kajen och norr om den. Då växer kajen tillfälligt horisontellt och blir en del av ett tillfälligt boende för någon. Nästa dag eller några dagar senare är de borta och lika så den rumslighet som fanns när båten förtöjt.

En grupp människor som blev av intresse för mig var fiskare. När jag började lägga märke till dem insåg jag att det var den grupp som oftast använde platsen. Jag pratade flera gånger med dem och undrade varför de valde att stå där.

Dels tyckte de att grönskan var trevlig och dels är läget nära staden. En fiskare berättade att det fanns stors chans att få upp öring, sill, abborre eller flatfisk. Det fanns även önskan att komma närmare vattnet och att fler möjligheter till att sitta ner längs med kajen.

Även om platsen är liten verkar den ändå hysa in ett mindre djurliv, antagligen för att det finns vegetation att gömma sig och bygga bo i. Jag har flera gånger sett harar, änder och även fasaner spatsera i grönskan. En annan grupp som frekvent finns närvarande är båtarna som lägger till vid kajen. Under sommarhalvåret var det många fler båtar än under vintern, vilket känns självklart. När båtarna lägger till blir det som om kajen expanderar horisontellt även om just båten är en privat yta.

BILD 54 Fiskarna på platsen och i havet.

GRUPP
AKTIVITET
SPATIALT
FREKVEN

Fiskarna
Fiskar, umgås
Vid vattnet
Ofta: vardag & helg

GRUPP
AKTIVITET
SPATIALT
FREKVEN

Fotgängare
Passerar
Vid kajkant
Då och då: dagtid

GRUPP
AKTIVITET
SPATIALT
FREKVEN

Båtar
Förtöjer vid kajen
I vattnet
Sällan

GRUPP
AKTIVITET
SPATIALT
FREKVEN

Kontorsanställda
Passerar, lunchar
Vid bord invid byggnad
Då och då: dagen

GRUPP
AKTIVITET
SPATIALT
FREKVEN

Fåglar och djur
Bygger bo?
Buskage, träd
Ofta

BILD 55 Identifierade användargrupper på platsen.

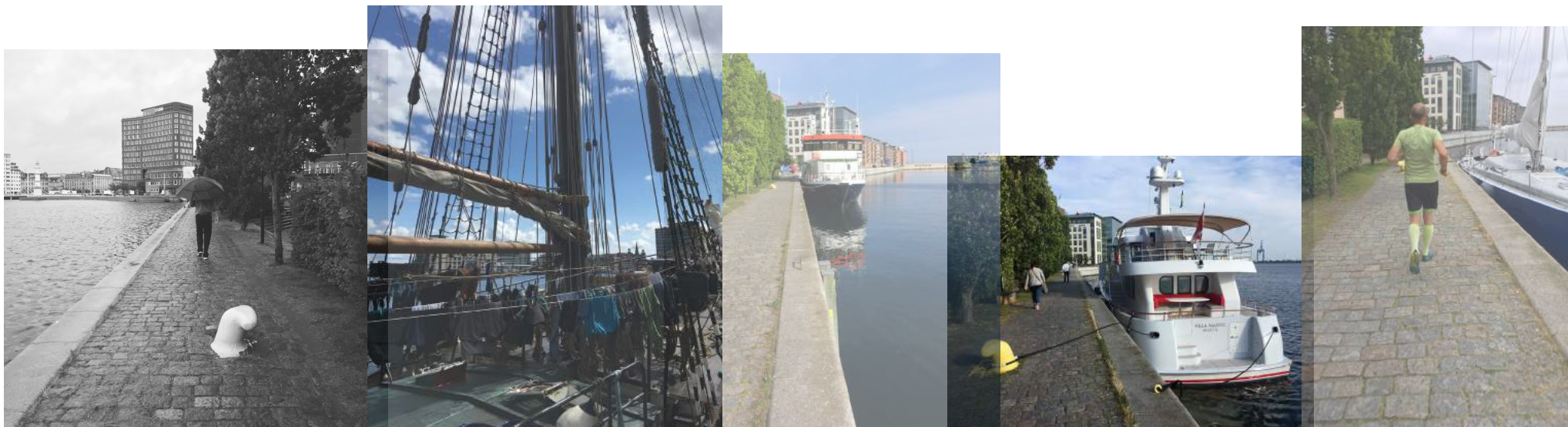
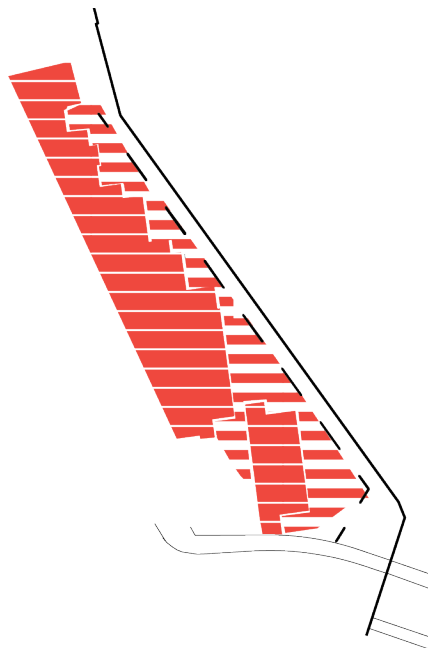

BILD 56 Flera olika användare, de flesta passerar, andra stannar upp.

2.3 SUMMERANDE DIAGRAM

BILD 57 Upplevelse av gränser

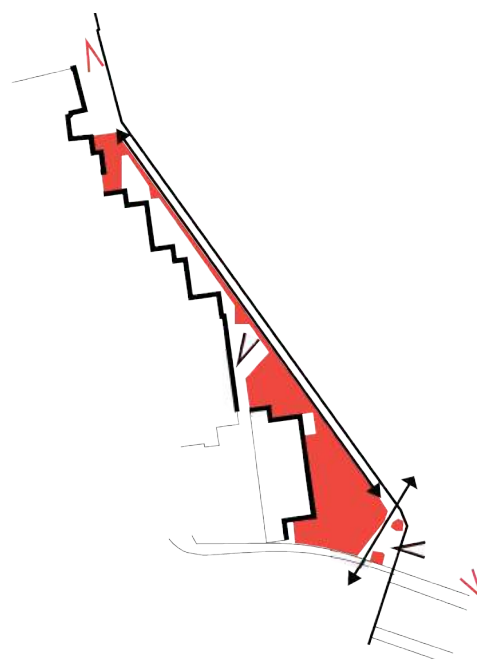
- Privat
- ▬ Semi-privat
- Fastighetsgräns
- Publikt

Man känner sig inte inbjuden till alla delar av Kaj 24, hur kan detta förändras?

BILD 58 Rumslighet

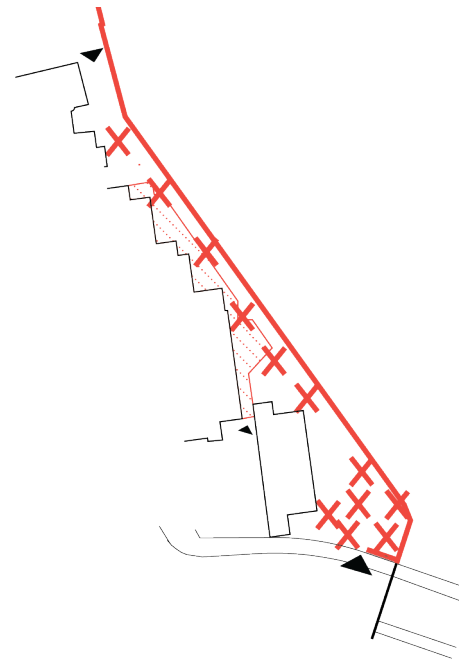
- Grön struktur
- ↔ Siktlinjer, axel
- < Vyer mot havet
- < Vyer från staden
- Skarpa fasadlinjer

Den gröna strukturen på platsen består av stora buskage och häckar. Diagrammet visar bland annat på ett begränsat antal siktlinjer som påverkas av detta.

BILD 59 Begränsningar

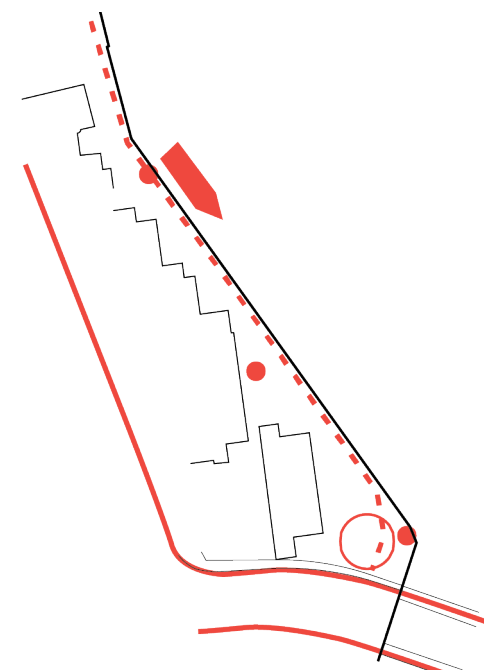
- ▶ Kopplingar in till platsen
- X Fysisk och visuell barriär
- Barriär mot vattnet (kanten)
- Nedsänkt barriär (uteplatsen)

Diagrammet visar på de barriärer som finns på platsen, som hindrar flöden, siktlinjer och kontakt.

BILD 60 Kopplingar och användande

- Etablerat användande
- Saknad nod
- Befintligt stråk
- - Förslag på förstärkt stråk
- ▶ Temporärt

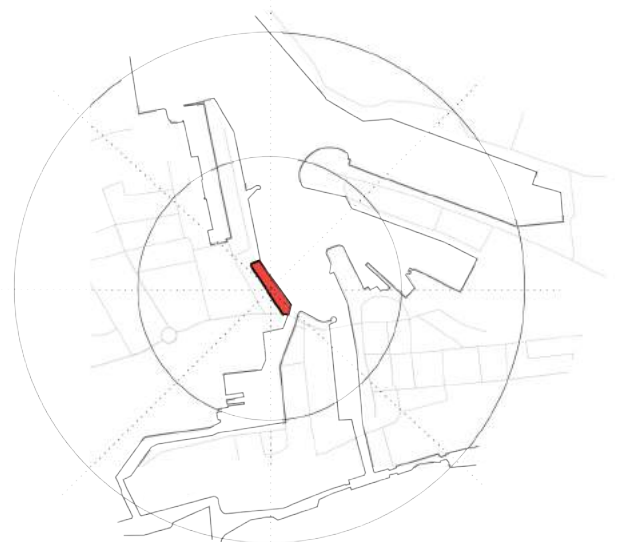
Diagrammet visar existerande flöden och användning av platsen, samt förslag på förbättring av flöde.

2.4 SAMMANFATTNING: AREA OF CONTROL

Fysiska, dynamiska och immateriella insikter jag tar med mig till gestaltningen:

- + grön och lummig oas i urban kontext
- + nära vatten
- + attraktivt läge för att bli nytt stråk och nod
- + mycket folk i omgivningarna
- + vackra vyer
- + etablerat användande bland fiskare
- + delar av befintlig topografi skyddar vid vattenfluktuation
- ambivalent utformning/avsaknad av identitetszoner
- visuella och fysiska barriärer
- markbeläggning som försvårar tillgänglighet
- ingen fysisk koppling till vattnet
- avsaknad av sittplatser/viloplatser
- upplevd skarp gräns mellan privat och publikt
- inte tillräcklig belysning på natten
- delar av befintlig topografi är undermålig beträffande skydd mot vattenfluktuation

	Area of control	Area of influence	Area of effect
Physical aspects	fastighetsgränser, befintlig utformning, barriärer, havet	strukturer, vattenrummets kanter, infrastruktur, historiska artefakter	
Dynamic aspects	folk som passerar platsen, fiskarna, användarna, djur	naturliga fluktation, fartyg, båtar, fotgängare, cyklister, tång, skräp, fåglar	
Immaterial aspects	gå längs vattnet, vyer, lugn, oas	Kockums minne, kommunens planer kring Varvsstaden & Nyhamnen	

BILD 61 Diagram över platsens egenskaper inom area of control

2.5 ATT TA MED SIG TILL GESTALTNINGEN

Analyserna och platsbesöken pekar på tre övergripande områden på platsen som är intressanta och viktiga att arbeta vidare med i gestaltningen:

- otydliga anslutningar till kontexten och ett monotont rörelseflöde över platsen
- osammanhängande gestaltning vilket medför en förvirring vilka aktiviteter som får äga rum
- avsaknad av kontakt med havet från vissa delar på platsen

Idag är Kaj 24 en plats man lätt passerar utan att ens märka den, därför behöver anslutningarna mellan omgivning och plats stärkas - entréerna behöver bli tydligare och mer välkomnande. Har man hittat in på platsen tenderar folk att snabbt gå längs med kajen för att komma någon annan stans, utan att stanna upp eller använda den. För att folk ska spendera mer tid på platsen behövs någon form av sociala ytor och möjligheter till att sitta ner i en attraktiv och miljö. Kontextanalyserna resulterade i en medvetenhet att antalet människor kommer öka i närområdet de närmsta 10–20 åren vilket kommer innebära en succesiv ökning av flöden av olika trafikanter. Utifrån den insikten är det viktigt att skapa en gestaltning på platsen som speglar detta genom bättre access, tillgänglighet samt olika typer av flöden och hastigheter. I stället för att vara en plats man passerar behöver det finnas platser för paus, socialt umgänge och rekreation. Samtidigt skall platsen inte hindra ett högre tempo då gestaltningen också bör svara på det flöde som finns idag. Att gestalta en valfrihet i hur man kan röra sig över platsen är därför viktig.

Ytterligare en erfarenhet att föra vidare från platsbesöken till gestaltningen är

avsaknaden av rumsliga indelningar. Jag upplever det som att platsen kan lyftas genom att tydligare aktivitetszoner då platsen har många olika typer av användare. I analyserna identifierade jag användargrupper som spelar roll för platsen - fiskare, fotgängare, kontorsanställda, ankommande båtar som lägger till och djuren på platsen. Med dessa i åtanke bör gestaltningen spegla användargruppernas olika behov och intressen. Dessutom finns det idag en upplevd osäkerhet beträffande huruvida man får vistas på platsens olika delar eller inte. Kanske behöver platsen öppnas upp fysiskt för att stärka en rumslig överlappning. Den rumsliga programmeringen, alltså vad som kan tänkas passa var, kan relateras till de olika upplevelserna som erhållits på platsen. Beträffande buller finns indikationer på var exempelvis mer rekreativa utrymmen passar. Inga större rekreativa miljöer bör etableras precis invid den sydligare delen utan en bit in mot platsens mitt där ljudnivån var lägre.

En sista kvalitet som jag identifierat vid Kaj 24 är vattnets närvaro, men som idag inte kan upplevas på alla delar av platsen på grund av olika fysiska barriärer som således förhindrar en visuell kontakt. Oavsett aktivitet tycker jag det borde finnas visuell kontakt med havet där man ska kunna se och vila blicken på havet. Från de olika rummen som skapas, oavsett om man spenderar tid på platsen sittandes på en bänk eller går förbi platsen skall man kunna se havet. Gruppen fiskare hade en önskan om att komma nära vattnet för att kunna fiska, vilket man i gestaltningen kanske kan undersöka genom att komma nära vattnet fysiskt.

BILD 62 Man befinner sig ca 2.5m över havet när man går längs med kajkanten.

DEL 1

KONTEXT

DEL 2

PLATS

Följande del presenterar i första hand gestaltningsprocessen och konceptet, därpå själva gestaltningsförslaget.

DEL 3

FÖRSLAG

DEL 4

DISKUSSION

BILD 63 Dynamik och struktur vid Kaj 24

3.1 PROGRAMFORMULERING

Målet att söka efter applicerbara teorier inom stadsbyggnad och landskapsarkitektur var att skapa en förståelse för hur Kaj 24 kan omgestaltas. Ett program ger i detta fall utgångspunkter att skapa en mer integrerad och levande plats baserat på de teoretiska resonemang och resultaten från analyserna som behandlats i arbetet. Programmet riktar in sig på att stärka de kvaliteter som identifierats på platsen i föregående kapitel och lägga fram ett förslag för lösning av problem och skapandet av möjligheter.

Den initiala tanken är huruvida platsen kopplar och ska koppla till sin kontext, detta i syfte att göra kajen till mer integrerad del av miljön omkring och en självklar plats och stråk att besöka. De fyra ingångarna till platsen i ett behov att förstärkas, dels genom att göra dem tydliga men också genom att skapa nya siktlinjer för att väcka nyfikenhet att röra sig där. En del av programmet kom att bli att undersöka hur riskerna med vatten kan mötas och samtidigt öppna upp för en kontakt med vatten då det påpekats en brist. I gestaltningsprocessen undersökte jag om möjligheter fanns att koppla ihop platsen till någon annan av kajerna i vattenrummet såg ut, men kom fram till att det i dagsläget inte är speciellt relevant då större båttrafik trafikerar området. Däremot betyder inte det att den tanken slocknade helt. Längs med kajen ansåg kommunen att det var viktigt att bevara förtöjningsmöjligheterna. Jag instämmer med dem då jag sett kvaliteter i hur folk använder platsen utifrån havs och hur detta temporärt skapar spännande dynamik i området. Platsen är relativt liten till ytan därför känns det relevant att bevara den känslan och skapa små men överlappande rum i mänsklig skala, för att gränsen mellan det semi-privata och publika suddas ut. Tanken är att platsen planeras efter nya identitetszoner där aktivitet står i fokus. Zonerna anpassas efter det användande som förväntas uppstå där, och ger således förutsättningarna för hur platsen gestaltas. Utifrån Beyer Reigstads

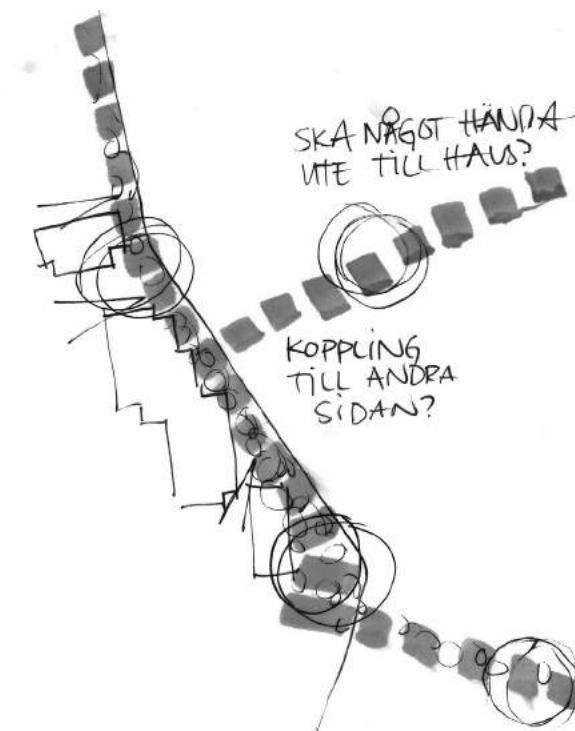
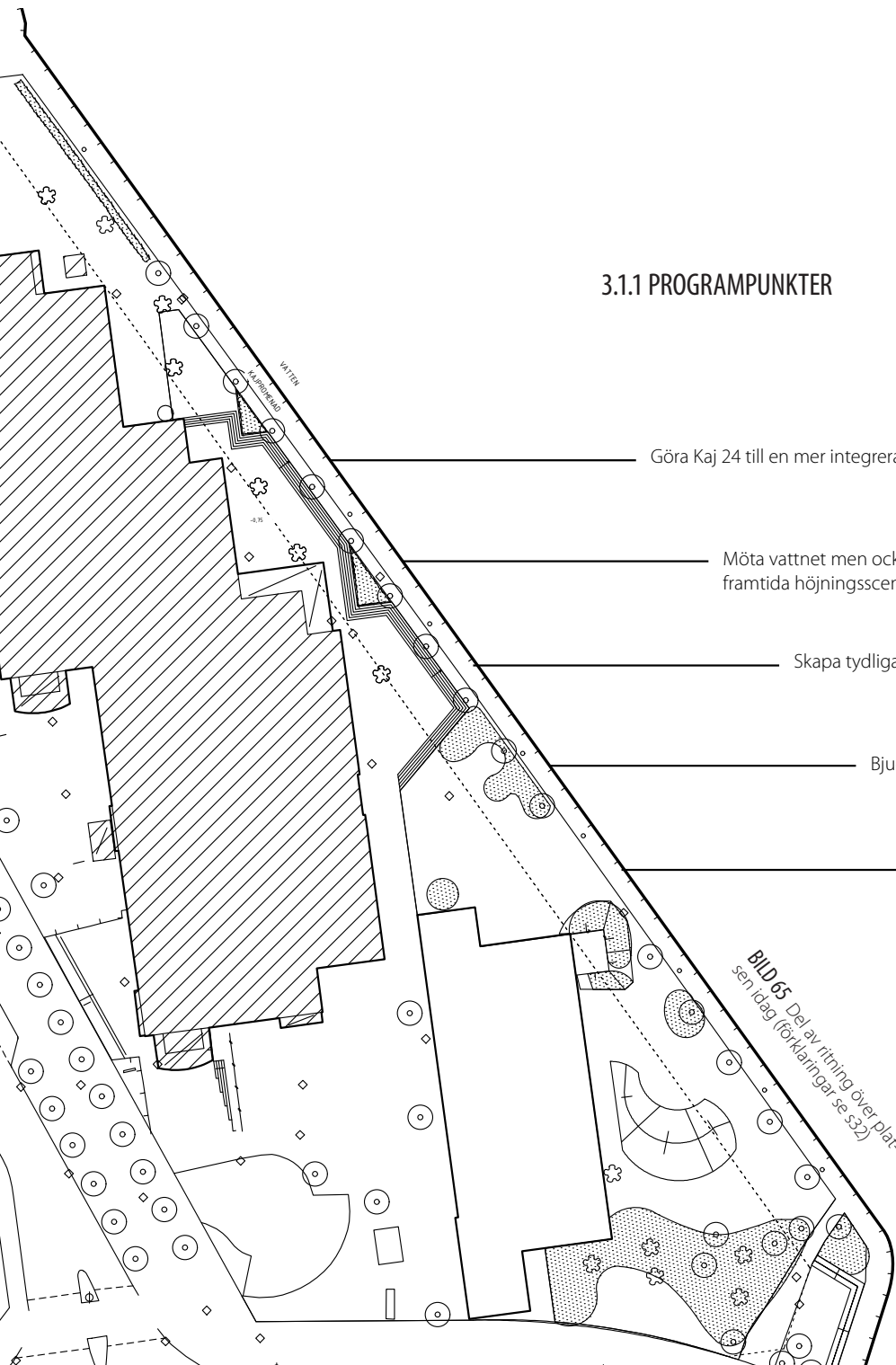

BILD 64 Tänkt kopplingar och viktiga fokusområden på platsen och i kontexten.

(2012) frågeformuleringar kan de eftersträvade identitetszonerna bildas genom att definiera vad för stadsliv som jag vill ska förekomma och vilka användare som är tänkta att uppehålla sig på platsen. I detta fall har jag identifierat gruppen fiskare som en stark grupp att ta hänsyn till då de använder platsen ofta. Andra grupper som är viktiga att ta hänsyn till är de lunchande arbetarna och de som passerar platsen.

3.1.1 PROGRAMPUNKTER

Göra Kaj 24 till en mer integrerad del i sin kotext ..... Tydliga ingångar, siktlinjer och plats för umgänge

Möta vattnet men också skydda mot eventuella framtida höjningsscenarion ..... Skapa kontakt med vattnet genom ex. flytbrygga. Integrerat översvämningsskydd i landskapet

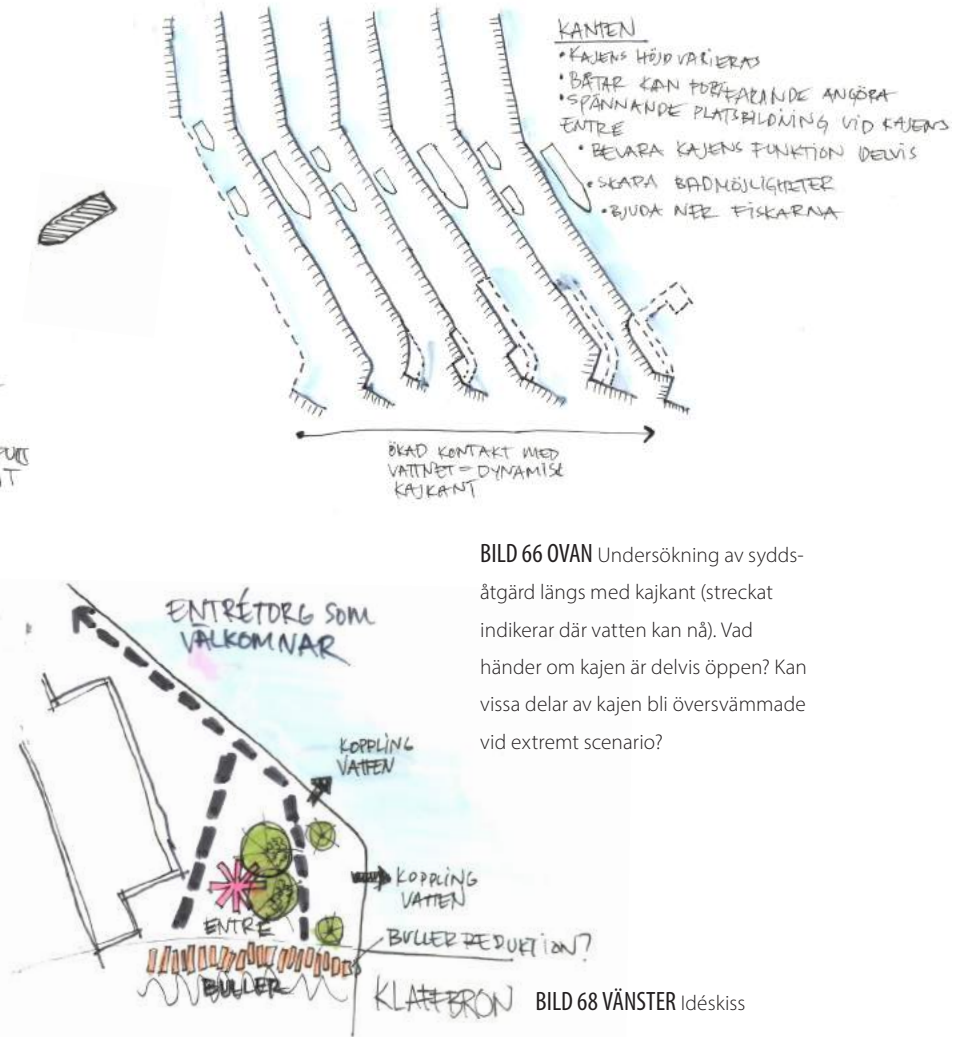
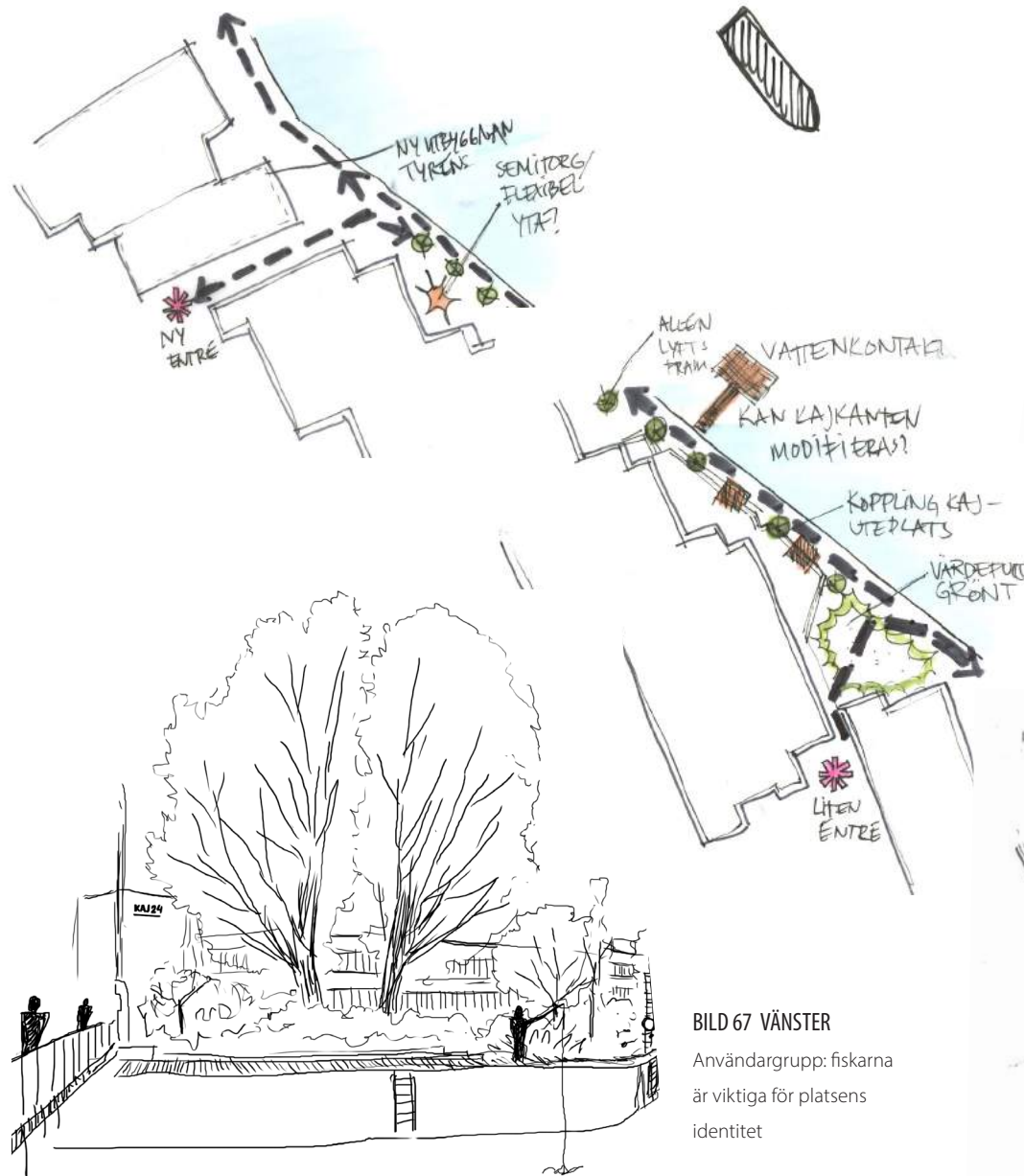
Skapa tydligare identitetszoner ..... Sudda ut gränsen mellan semiprivat/publikt med överlappande rum. Ge fiskarna plats!

Bjuda in till tryggare kvällsvistelse ..... Röja buskage för siktlinjer, välja tillgängliga material och öka belysningsmängd nattetid

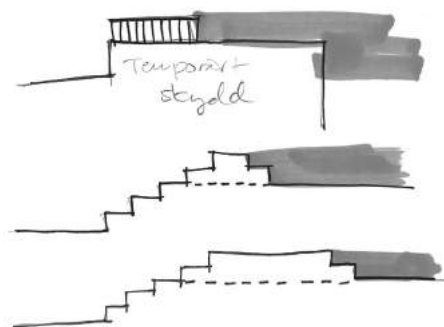
Möjlighet att fortsatt angöra med båtar ..... Bevara förtöjningspollare

Bild 65 Del av ritning över platsen idag (förklaringar se s.32)

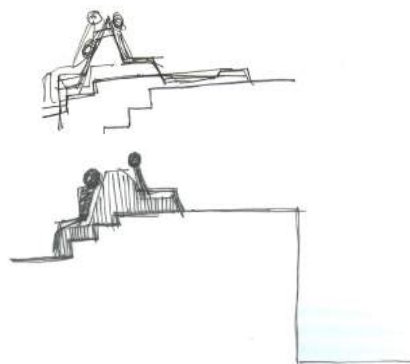
3.1.2 URVAL FRÅN PROCESS

BILD 69 Hur kan ett skydd mot temporära havshöjningar integreras i gestaltningen utan att lägga en balk längs med kajens kant? Kombination i trappa och landskap!

BILD 70 Kombinerad sittbänk/liggbänk med krönbalk löpande igenom

BILD 71 Siktlinjer genom vegetation? Känsla av att gå genom något, se genom något?

BILD 72 Vidareutvecklad idéskiss och revideringar

3.2 KONCEPT OCH GESTALTNINGSFÖRSLAG

Mitt gestaltungs-förslag fokuserar på de tre identifierade områdena från kontext- och platsanalys - otydliga anslutningar och monotont rörelsemönster, osammanhängande gestaltning och avsaknad av kontakt med havet. Konceptet för gestaltningen behandlar dessa punkter och jag översatte dem till tre nyckelord som blev som en guide för mig att komma tillbaka till när jag designade platsen.

Tempo fokuserar på att ge platsen olika typer av flöden i stället för att bli något man går förbi. Man kan välja hur man ska röra sig över platsen beroende på behov. Antingen går man på böljande gångar bland vegetation- och planteringsytor, eller så rör man sig längs kajen, som är ett rakare stråk om man snabbt behöver röra sig vidare över platsen.

Snitt är platsens stilgrepp som på olika sätt som skär igenom platsen. De tar sig uttryck i form av spångar som skär igenom vegetationsytorna mellan vattnet och den inre gången vilket skapar siktlinjer som ger visuell kontakt med vattnet längs med platsen oavsett var man är.

Överlappning delar abstrakt in och förser platsen med olika aktivitetszoner: välkommande, grön, social & angöring. Tanken är att skapa en överlappande rumsstruktur som bryter upp gränserna mellan semipublikt och publikt.

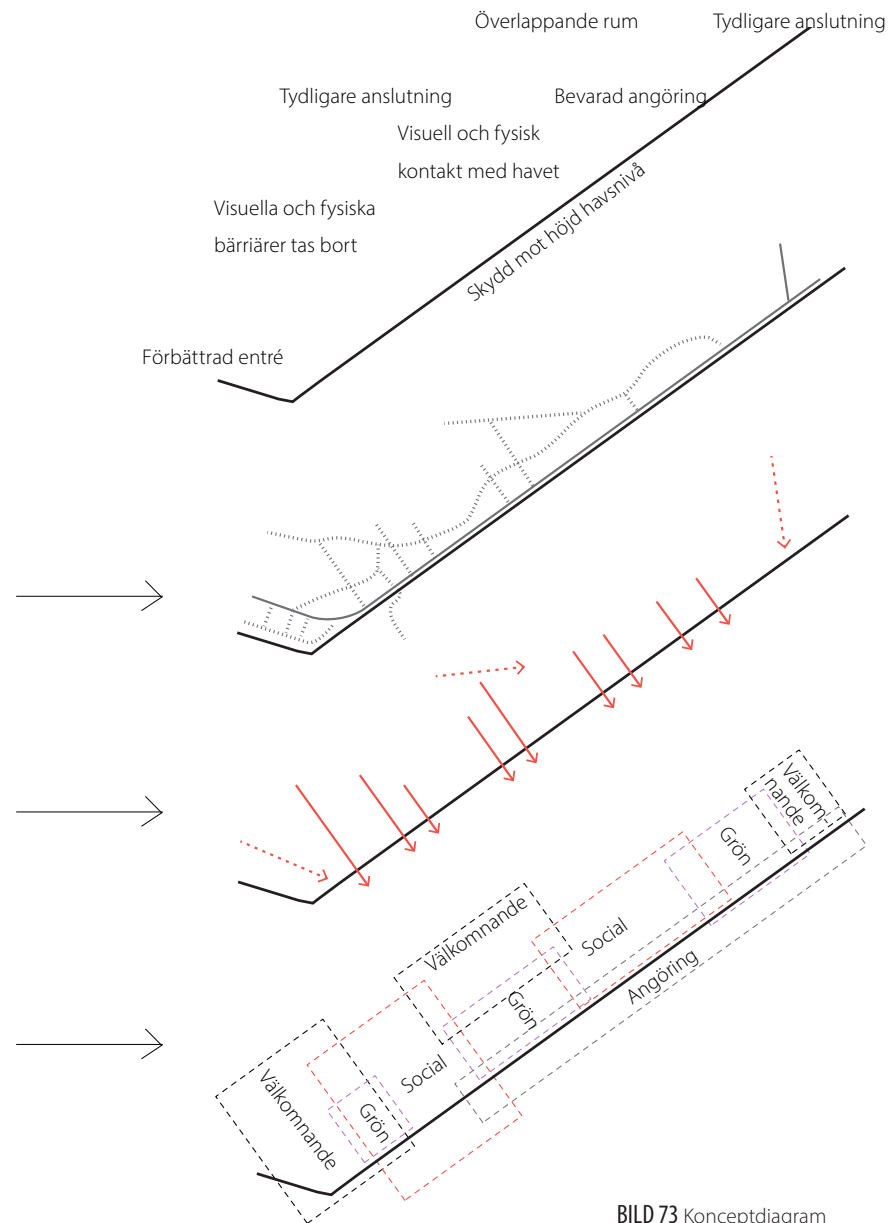

BILD 73 Konceptdiagram

ROTÉRA

SKALA 1:1500

BILD 74 Illustrationsplan

10m

20m

NORRA VÄRISGATAN

Scenaria

Den sydliga entrén är viktig då den ansluter där flest folk är i rörelse. Entrén ska slussa vidare besökaren in till platsen; här ställer man sin cykel och väljer hur man tar sig vidare. Avsikten är att användaren bjuds in till två olika flöden, antingen tar man den lugna knastrande stenmjölsvägen bland vegetation och perennplanteringar. Det ska finnas platser att slå sig ner och möjligheter att blicka ut mot havet. Eller så använder man kajstråket som tydligt och rakt visar vägen över platsen längs med vattnet. Där stråket tar vid är marken belagd med plattor med infällda svarta ränder i diabas för att skapa uppmärksamhet och synas. Kanske kan man låta ränderna ta sig utanför platsen och ut på gång- och cykelbanan för att vara extra tydlig. Kajen blir direkt nåbar där bron landar då en trappa leder ner mot kajkanten. Där finns sittytter i betong, vilka är samma typ som finns vid Universitetsholmens östra sida (se bild 20, s 23) och kopplar således ihop stråket till den delen av staden. Nya siktlinjer mot havet är tänkta att väcka nyfikenhet.

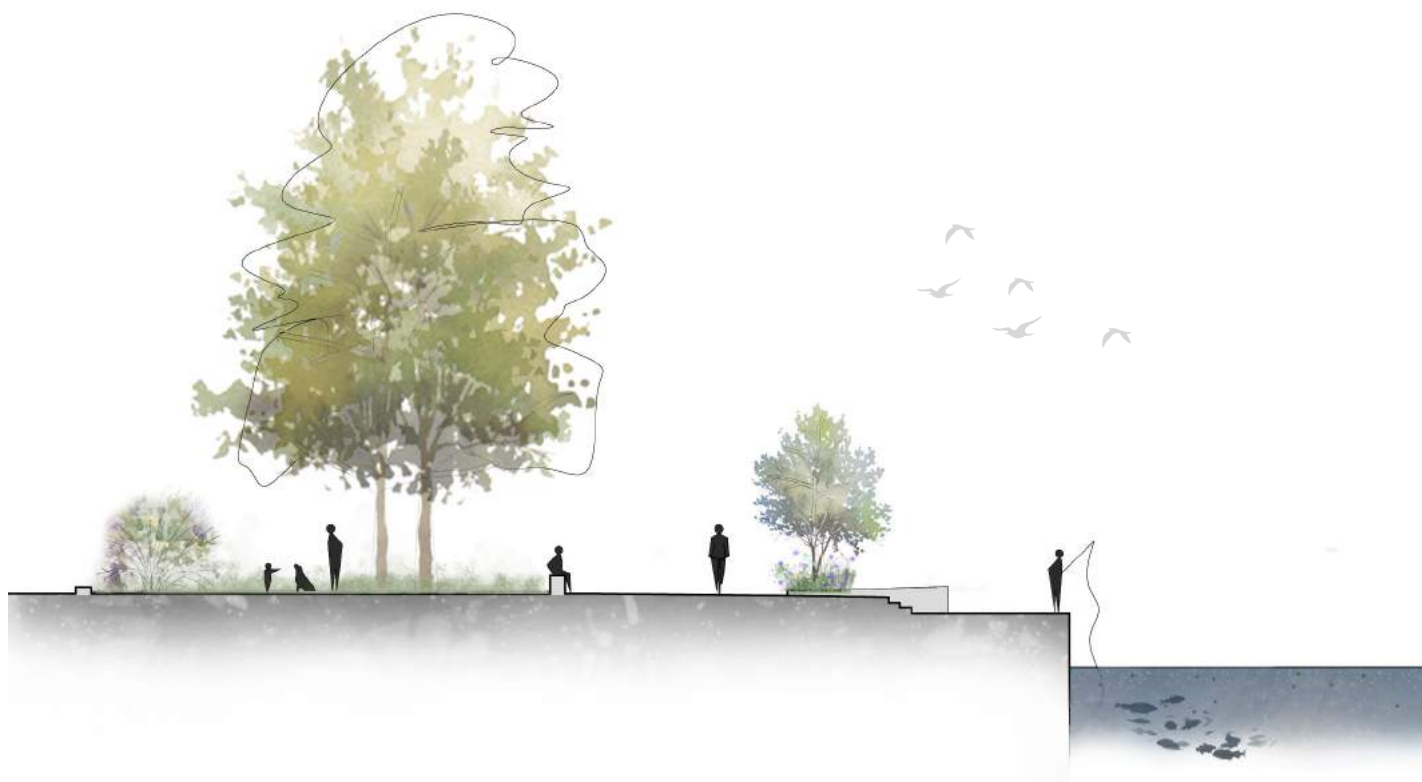
BILD 75 Illustrationsplan detalj

Skala 1:200

5 m 10 m

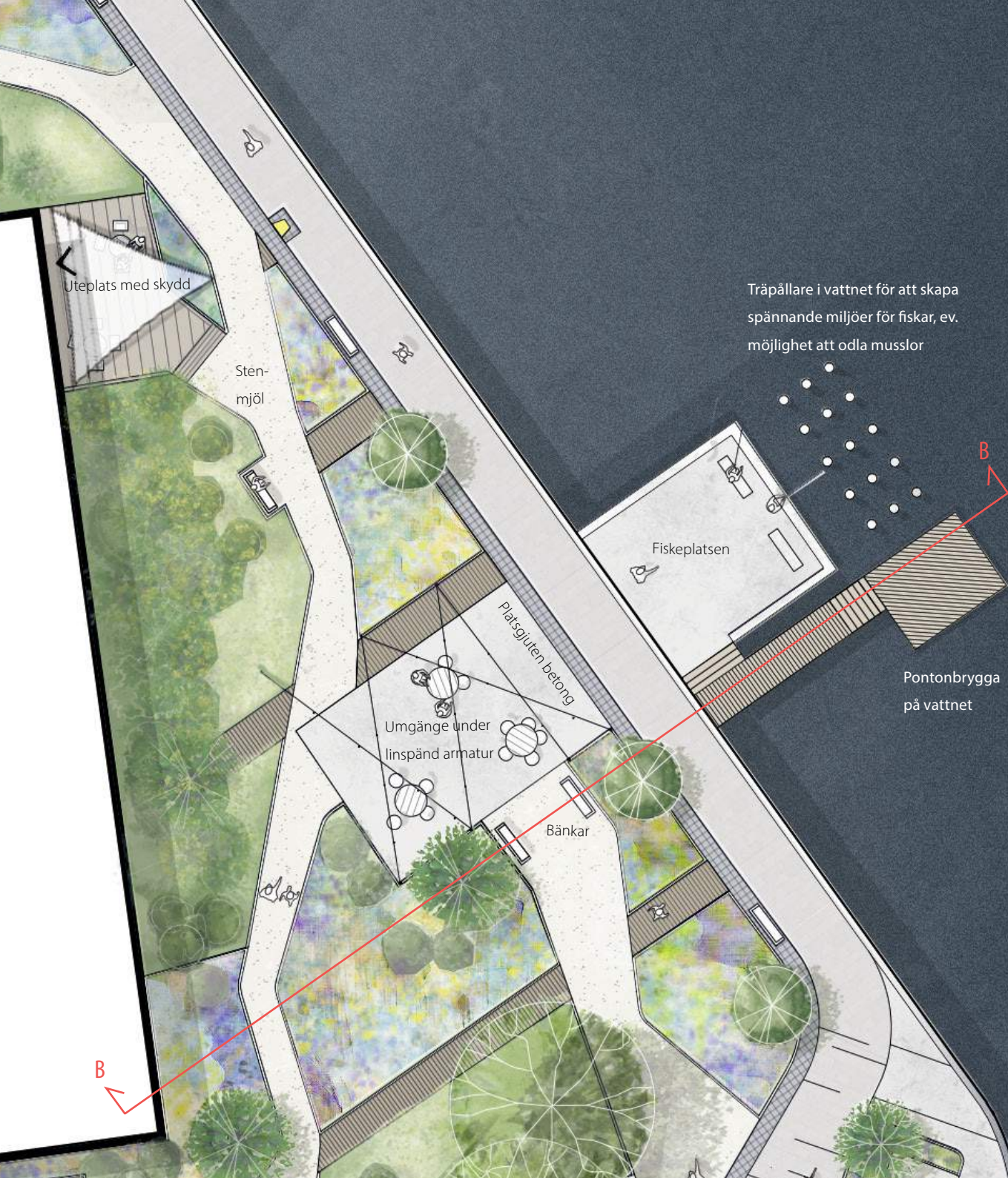
BILD 76 Sektion A-A
Skala 1:200

BILD 77 Visualisering över den sydliga entrén. Platsen öppnar upp både visuellt och fysiskt vilket skapar nya möjligheter till rörelse och umgänge. Sittytorna i betong är liknande de som finns vid Universitetsholmen.

Denna del av Kaj 24 erbjuder plats för rekreation, umgänge, fiske och vattenkontakt. Grusgångarna landar i en uteplats där tanken är att locka till sig både folk från intilliggande kontor, från kontorsbyggnaderna längre bort och andra folk som går förbi. Ovanför platsen hänger linspänd belysningsarmatur som även gör platsen användbar mot dygnets mörkare timmar. Spänger i trä går på tvärs över platsen och skär genom färgsprakande perennplanteringar och bildar som bryggor ut mot havet. Ute vid vattnet finns en fiskeplats på en betongplatta i mankhöjd, formen är inspirerad av formen av båtdockor som funnits i Kockums industriverksamhet. Den har kontakt med havet och marken, precis som fartygen i dockorna hade. Vid platån finns faciliteter för att underlätta fiskarnas aktivitet och vistelse. Där finns spöhhållare för multifiske, ett brett kantskydd som man kan luta sig mot eller sätta upp fiskelådor, spannar m.m. Från platån leds man ner och får kontakt med havet, kanske vill man sitta på kanten och doppa tårna i vattnet. Det blir en speciell känsla av att uppleva vattnet och dess skiftningar på nära håll. Vid fiskeplatsen finns ett antal trästolpar i vattnet med tanke att skapa spännande miljöer för fiskar och på så sätt locka dem till platsen. Kanske kan det även finnas möjlighet att odla musslor?

BILD 78 Illustrationsplan detalj

Skala 1:200

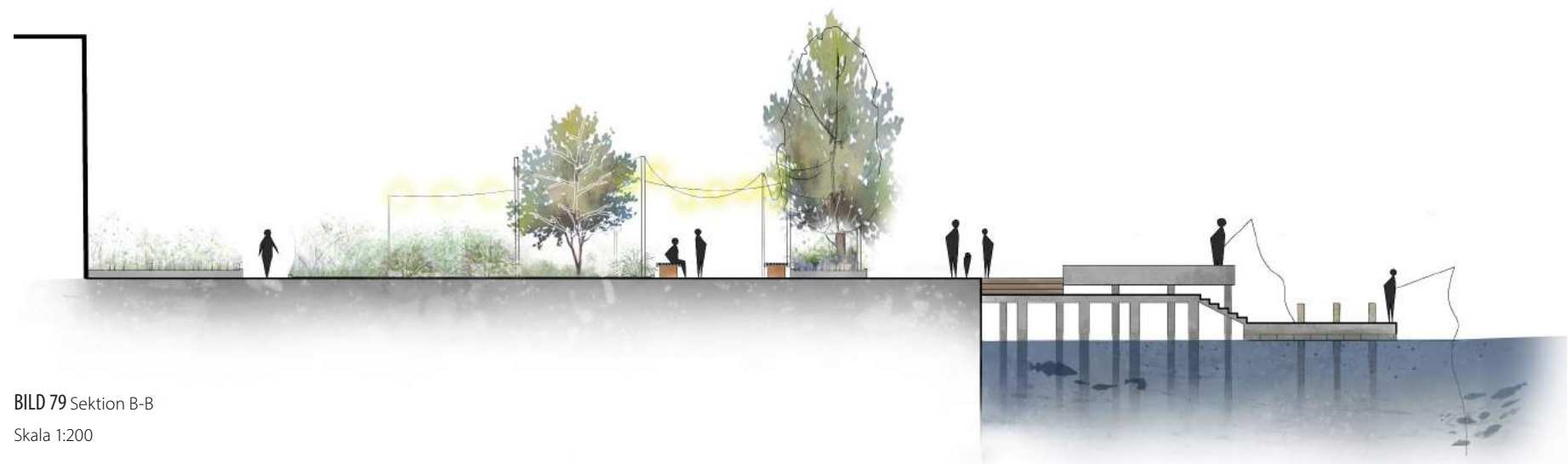

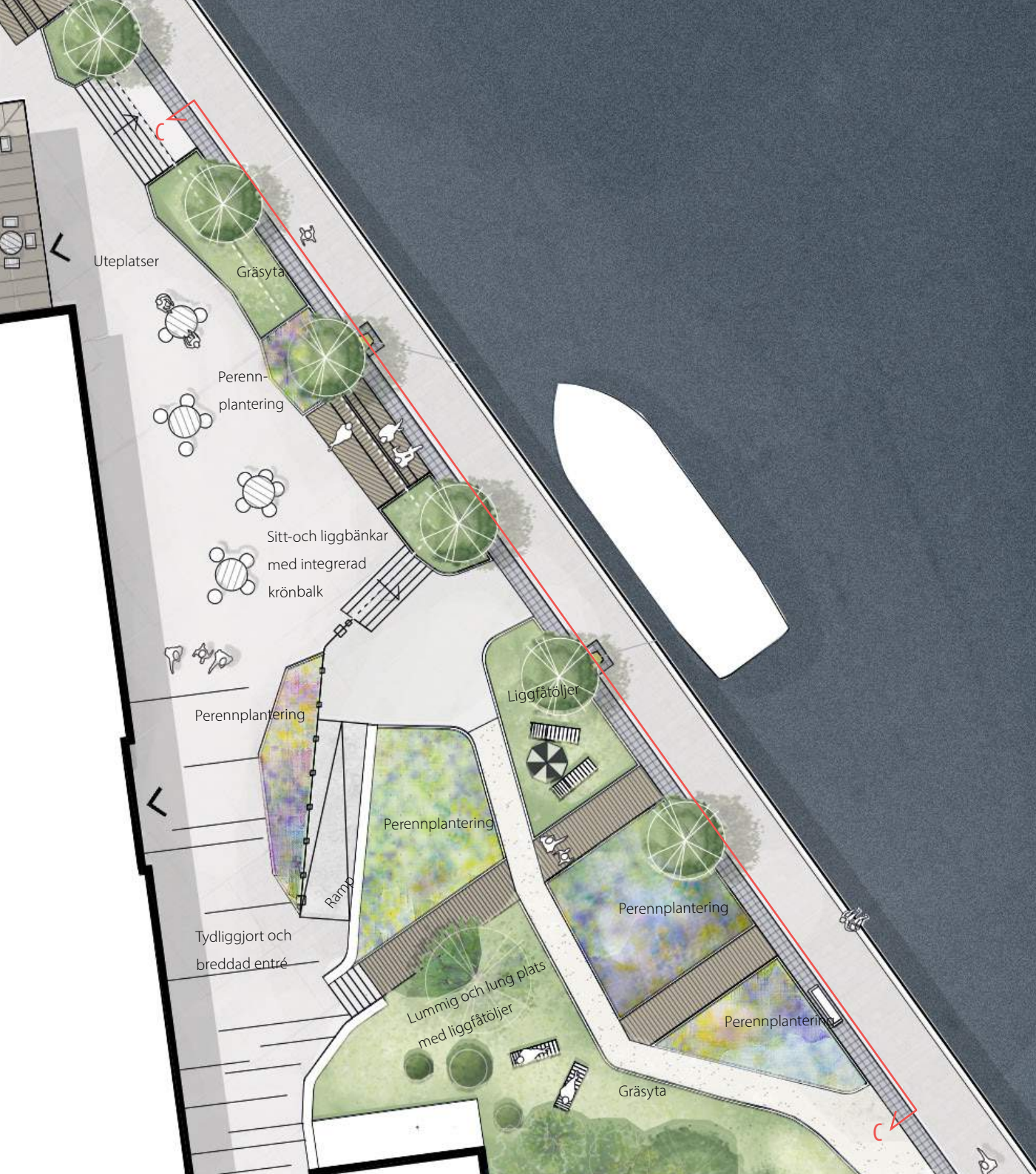
BILD 79 Sektion B-B
Skala 1:200

BILD 80 Snitt genom en färgsprakande perennplantering. Träspångerna skär genom vegetation likt bryggor. Man leds ut mot havet vilket skapar ett annat tempo än att gå längs med kajen.

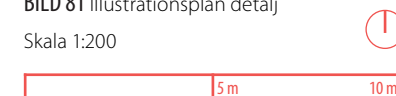

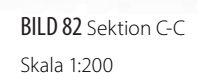
Perennplanteringarna och snitten fortsätter vidare norrut och ramar in en mer rekreativ och lugn plats. Här är ljudnivån som lägst och man kan knappt förstå att man är mitt i en stad. Man slå sig till ro i en liggfåtölj i solen eller under ett parasoll efter en stressig arbetsdag och koppla av en stund till utsikten över havet. Platsen är tillgång via en ramp från uteplatsen. Uteplatsen förses med fler sittmöjligheter och längs med kajen integreras ett översvämningsskydd i gräset, perennplanteringarna och bänkarna. Bänkarna klättrar över kanten och har dels en sittyta och dels en liggyta. De har olika sidor vända ut mot vattnet så besökaren själv kan välja hur man vill använda dem.

BILD 81 Illustrationsplan detalj

Skala 1:200

Kaj 24s norra del är huvudområde för angöring av båtar upp till 19 meter. Vid angöringen finns inga större umgängesytor, detta för att låta båtarna få en lugnare svär. Istället kan man använda uteplatsen vid kontorsbyggnaden. Invid husfasaden i norr finns en större salttålig äng för att skapa en öppen känsla och atmosfär då båtarna i sig kan göra att kajen temporärt upplevs trängre. Totalt sparas 5 av de 7 förtöjningspollarna.

Från balkongen ger en ny trappa nya möjligheter att gå ner från kontorsbyggnaden. Förslagsvis bör man använda de befintliga dörrarna ut från kontorsbyggnaden som idag inte används. På så sätt kan man överbygga en av orsakerna till att platsen känns strikt avgränsad mellan semiprivat och offentligt. Markbeläggningen på kajen flyter över på uteplatsen och skapar visuella kopplingar så besökarna inte tvekar på att röra sig där. Planteringsytorna och bänkarna klättrar över kanten och binder fysiskt och visuellt ihop nivåskillnaden.

← BILD 83 Uteplats, bänk och planteringsytor klättrar över kanten och binder ihop nivåskillnaden

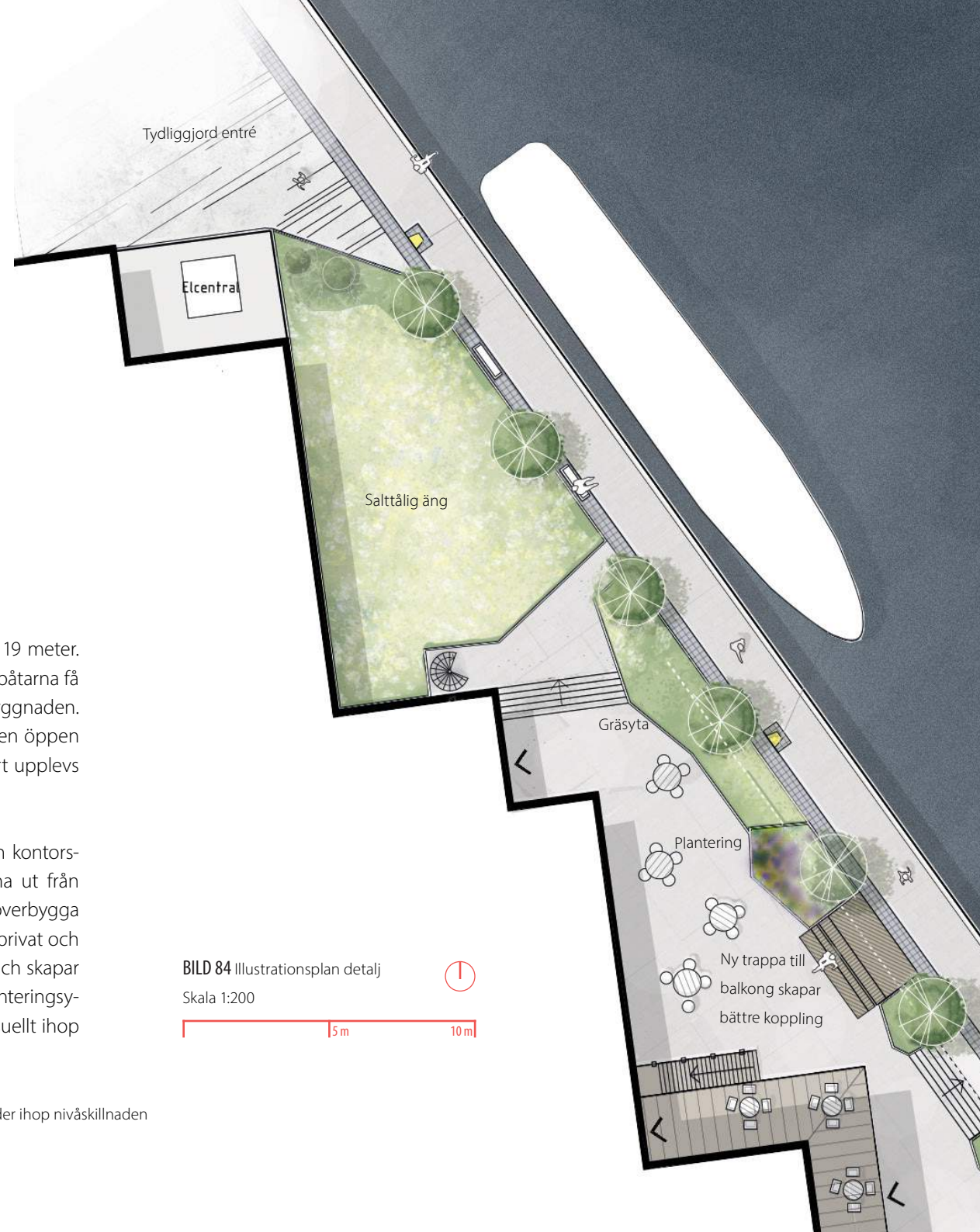

BILD 84 Illustrationsplan detalj

Skala 1:200

5 m 10 m

BILD 85 Fiskarna får nya platser på kajen.

3.3 STRATEGIER OCH PROGRAM

Följande avsnitt presenterar förslag på strategier för vattenskydd, och program för plantering-, utrustnings- och belysning.

3.3.1 VATTENSTRATEGI

Ett värsta scenario för Kaj 24 skulle vara ett så kraftigt väder att stora vattenmassor förflyttas mot kajen och tar sig upp på platsen. Kajen ligger på 2.5m över havet och saknar en krönbalk som annars skulle skyddat mot detta. Dock hade en 40 cm hög betongmur längs kanten bidragit till en helt annan känsla än den som finns idag. Baserat på teorierna om översvämningsskydd kan man istället pröva andra typer av strategier på platsen.

● ● ● Område där topografin stoppar

||| Temporär barriär behov

BILD 86 Diagram över vattenstrategi.

Adaptiv strategi - båtarna ligger skyddade mot scenariot, med inspiration kan man skapa flytande bryggor vid platsen

Höjning av mark - skyddet integreras i landskapet genom planteringsytor, trappor bänkar och gräsytor

Temporärt skydd - på viss platser går det inte att etablera ett permanent skydd utan åtgärder krävs vid scenario, exempelvis placering av sandsäckar

Fiskarplatsen försees med krönbalk men blir emellertid översvämmad då vattnet tar sig fram från trappan vid bryggan

Byggd miljö eller befintlig terräng stoppar vattnet

3.3.2 VÄXTPROGRAM

Havtorn
Hippophae rhamnoides

Vitmalört
Artemisia ludoviciana
'Silver Queen'

Silverpärön
Pyrus salicifolia 'Pendula'

Tankarna bakom växtvalet är att de i första hand ska klara av de förutsättningar som finns på platsen med vind och salt i luften. Vegetationen återspeglar de färger i de valda materialen/utrustningen och även det böljande havet som ändrar nyans från dag till dag. Vegetation varierar i höjd för att skapa mer dynamik på platsen; omsluta vissa rum och öppna upp i andra. Viss vegetation är stabil och låg medan andra böljande och höga. Det finns även en tanke att erbjuda växter att pollinera, bär för fåglar och buskage för mindre djur.

Lampborstgräs
Calamagrostis acutiflora

Fjädergräs
Stipa pennata

Stäppsalia
Salvia nemorosa

Färilsbuske (mitten)
Buddleja davidii

Praktrudbeckia
Rudbeckia fulgida

Bolltistel
Echinops bannaticus

Gullrips
Ribes aureum

Röllika
Achillea millefolium

Ulleternell
Anaphalis triplinervis

För fler exempel på växter, buskar och träd se bilaga A

3.3.3 UTRUSTNINGSPROGRAM

Mönster vid entréer

För att markera och väcka intresse för platsens entréer skiljer sig markbeläggningen från resten. Svarta diabasränder ligger infällda i och bildar ett mönster.

Markgaller

Fabrikat: Milford
Typ: Sahara eller
likvärdig
Cortenstål

Planteringsytor

Inklädda med corten-
stål i varierad höjd.

Stenmjöl

När man går längs med
gångarna knastrar det
under skorna och man
sänker tempot.

Koppling kaj och uteplats

Fabrikat: Vestre eller likvärdig
Typ: Buzz bänkbord
Pulverlackerat stål (RAL-1023), trä

Förtöjningspollare

Runt de gula förtöjningspollarna
används kajens befintliga storgat-
sten för att dels markera visuellt i
marken att de finns. Stenen kopp-
lar på ett subilt sätt till kajens före-
gående uttryck och historia.

Koppling syd

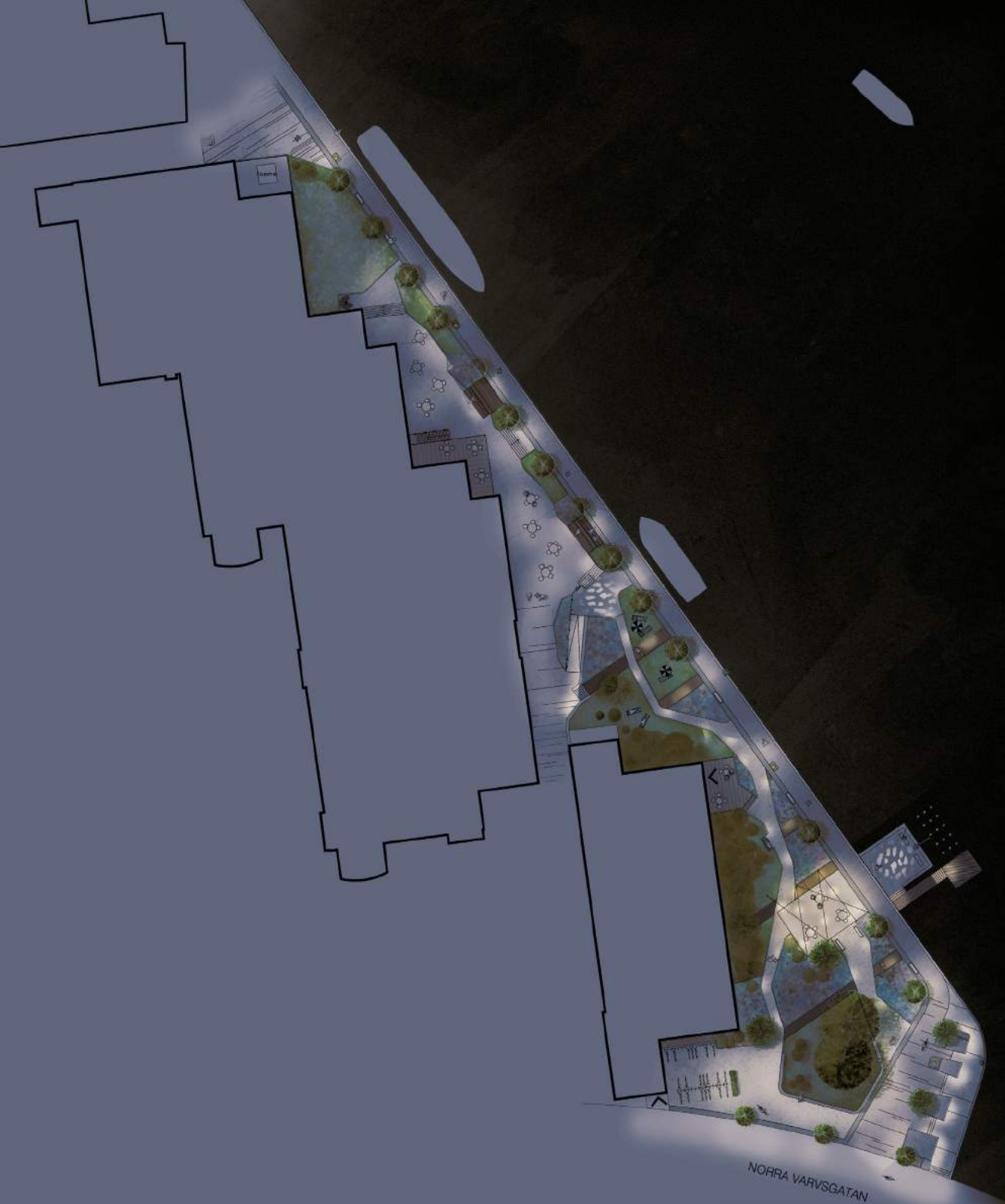
Fabrikat: Vestre eller likvärdig
Typ: Bloc
Pulverlackerat stål i samma gula färg som förtöj-
ningspollarna (RAL-1023), trä

Papperskorgar

Fabrikat: Vestre eller likvärdig
Typ: Bloc
Pulverlackerat stål (RAL-1023)

3.3.4 BELYSNINGSPROGRAM

En belysningsplan med både funktionsbelysning och effektbelysning gör kajen tillgänglig under dygnet mörkare timmar. Från att vara en plats med becksvarta delar och dunkla anslutningar bidrar ny belysning och ljussättning till en helt annan upplevelse. Syftet är att skapa och öka känslan av trygghet och en lust att umgås, mötas och gå över platsen på kvällen. Belysningen och röjda buskage ger Kaj 24 goda överblickar över passager, vistelsezoner, stråket och grusgångarna. Genom att använda effektbelysning på träd, bland vegetation och belysa mark framstår texturer och former hos material och intressanta skuggbildningar bildas.

BILD 87 Belysningsplan

Infälld effektbelysning

Infälld belysning i betongsittyorna vilket kopplar till kajen utanför Malmö Högskola (där fotot är taget).

Belysning från sidan

Armaturer som finns inne i exempelvis stödmurar vid trappor och vid uteplatsen lyser upp markytorna från sidan.

Belysningsstolpar

Längs med kajen används belysningsstolpar för att belysa kajkanten då sikt och tillgänglighet är ytterst viktigt vid vattnet. Typ: Fagerhult Rondo G2 eller likvärdig.

Belysningspollare

Placeras längs med grusgångar och planteringsytor vid spängerna. Exempel: Norlys Stavanger eller likvärdig.

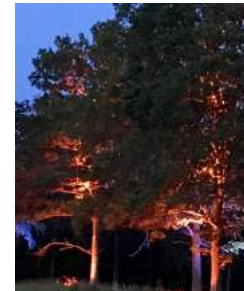

Hängande armatur

Linspänd armatur som ger känslan av ett tak eller begränsat rum. Bidrar till en mysig miljö.

Vegetationsbelysning

Punktbelysning i buskage skapar vackra skuggor och intressanta miljöer.

Trädbelysning

I den sydliga entrén belyses de två popplarna och skapar en intressant plats.

DEL 1

KONTEXT

DEL 2

PLATS

DEL 3

FÖRSLAG

Följande del är en reflektion och utvärdering av arbetet, använda metoder, resultat och lärdomar från arbetets gång. Kapitlet summerar även 'area of effect' - hur platsens nya design påverkar omgivning samt hur den genererar mening och funktion.

DEL 4

DISKUSSION

BILD 89 Perspektiv över vattenrummet vid Kaj 24

4.1 DISKUSSION

4.1.1 Syfte, frågeställning och svar

Uppsatsen började i en nyfikenhet att undersöka en kaj som jag varje dag passerade på väg till min praktikplats. Med intresset att på ett djupare plan förstå Kaj 24 formulerade jag uppsatsens syfte som har varit att pröva samtida teorier inom landskapsarkitektur och stadsplanering för att belysa kajens förutsättningar, kvaliteter och problem. Målet har varit att applicera dessa på platsen för att skapa förutsättningar för en ny mening med platsen. Uppsatsen har varit inriktad på att besvara följande frågeställning: *På vilket sätt kan kajen utifrån samtida stadsbyggnadsprinciper utformas så att den kan skapa ny mening och funktion i sin kontext?*

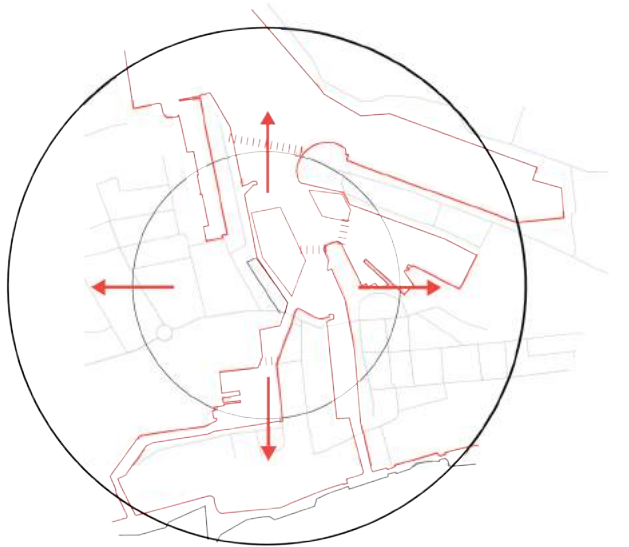
Under arbetets gång har jag med hjälp av litteraturstudien och mina analyser kommit fram till det som kanske svarar på uppsatsens fråga; jag väljer att referera till mitt gestaltungsförslag som svarar på hur detta kan ske. När jag funderade kring utformningen i relation till frågeställningen blev det viktigt att tänka på platsens framtida kontext. I och med utvecklingen av Varvsstaden och Nyhamnen kommer det röra sig mer folk i området med olika avsikter. Mycket i den nuvarande utformningen talar för att platsen inte används idag på grund av att den inte syns, dels är den inte tillgänglighetsanpassad och dels inger utformningen ett ambivalent uttryck. Kaj 24s nya gestaltning är tänkt att ansluta till kontexten på ett tydligare och mer intresseväckande sätt än tidigare med välkomnande entréer och tydligare indikationer på att man kan röra sig vidare över platsen. Platsens nya mening är tänkt att attrahera olika typer av användare och erbjuda olika aktiviteter. Istället för att vara bortglömd och förbisedd är tanken att den ska bli en mer självklar del i det vattennära stråket som går runt hela Västra Hamnen. Om Malmö stads vision om öarna går igenom blir kajen belägen i ett ännu mer urbant och centralt läge, med närkontakt med nya

landmassor utåt vattnet. Nedan är punkter som sammanfattar de svar på vilka sätt kajen kan skapa ny mening. Att säga att detta är svar på arbetets frågeställning är nog inte helt rätt, i stället kanske de ska benämna det som riktlinjer för just Kaj 24:

- etablera tydliga, öppna och välkomnande anslutningar till platsen
- genom att göra platsen visuellt intressant från håll
- möta användarnas behov och intressen, t ex gruppen fiskare
- genom att skapa kontakt med vattnet
- säkerställa robusta lösningar mot fluktuation i havet
- göra platsen trygg även nattetid med ny belysning och siktlinjer
- anpassas till framtida flöden med hög tillgänglighet och valfrihet

Med detta formulerat är det trots allt svårt att faktiskt veta om mitt förslag skapar en ny mening och funktion. Det jag hoppas på är att mitt förslag ger förutsättningarna att skapa ny mening åt människorna som använder och kommer använda platsen. För mig blev platsens stämning och unika karaktär viktigt att förstärka genom ett mer parkliknande uttryck. Platsen stärker en social rättvisa till det publika rummet då det erbjuder platser för olika typer av människor och aktiviteter (välkomna varierade användargrupper) och hållbar lösning (skydd mot vattenfluktuationer) utgångspunkterna för konceptet.

De huvudsakliga lärdomarna från Kaj är dess vattennära läge i staden vilket både medför kvaliteter men också risker. Att skapa platser vid vatten är en utmaning i och med höjda havsvattennivåer som en direkt följd av globala klimatförändringar. Det är endast de senaste decennierna som ämnen börjat

	Area of control	Area of influence	Area of effect
Physical aspects	fastighetsgränser, befintlig utformning, barriärer, havet	strukturer, vattenrummets kanter, infrastruktur, historiska artefakter	sammankopplat till kontext, vattenkontakt, platser för olika behov
Dynamic aspects	folk som passerar platsen, fiskarna, användarna, djur	naturliga fluktation, fartyg, båtar, fotgängare, cyklister, tång, skräp, fåglar	välkomna fler folk i rörelse, många typer av användare,
Immaterial aspects	gå längs vattnet, vyer, lugn, oas	Kockums minne, kommunens planer kring Varvsstaden & Nyhamnen	trygghet och intresse

BILD 88 Matris över area of effect.

behärras i landskapsdisciplinen. En miljömedvetenhet har växt fram och utmanar arkitekten att ta fram lösningar som är både robusta men också så att de blir en integrerad del av ett landskap på ett tilltalade sätt. En utmaning som inte är lätt och där många discipliner behöver samarbeta gränsöverskridande. Förutom skydd mot fluktuationer kräver också val av växter och material omsorg för att klara havsklimatets inverkan.

I uppsatsen behandlas minnet av en plats som viktigt för dess framtida utformning, dels fysiskt och visuellt, dels immateriell. I början av arbetsprocessen funderade jag länge på Kaj 24s artefakter och tyckte det var viktigt att det skulle lysa igenom på något sätt och bäras vidare till gestaltningen. Men mot slutet insåg jag att det inte var lika viktigt att bevara gamla objekt just för denna plats utan snarare att förstå transformationen av platsen från dåtid till nutid relaterat till kontexten. I stället kunde jag i mitt förslag bevara stämningen på platsen genom att ta hänsyn till de kvaliteter jag identifierat: vattnets närvaro, användargrupper, det parklika m.m. Jag la dock ned mycket tid på att förstå platsens historiska kontext vilket jag verkligen kan rekommendera att studera på djupet när man ska gestalta en plats. Det bidrar till både medvetna och undermedvetna val senare i gestaltningen; jag valde exempelvis att delvis bevara den befintliga och slitna gatstenen som ett inslag i kajen. Jag förstår vad Göransson (2015) och Beyer Reigstad (2012) menade med platser minne och poetik, det är viktigt att ta reda på så mycket som möjligt om platsens historia och bakgrund för att man skapar sig en helt annan förståelse för platsen och diverse föremål runt omkring. Det är som om en respekt för platsen etableras; att utforma en plats utan denna kunskap skulle idag kännas konstigt, som om något skulle saknas. Men det är såklart en utmaning då det är tidskrävande och inte alltid lätt att

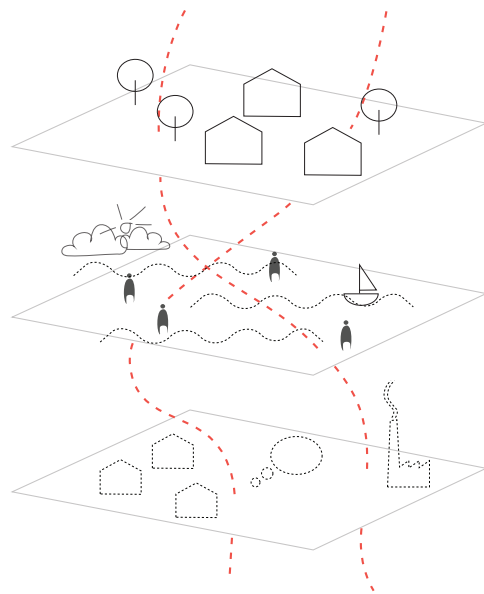
söka efter relevant information.

Jag bär också med mig att kunskaper om kontexten ger grundläggande förutsättningar för det liv som är tänkt att uppstå på en plats. Västra Hamnen visade sig vara en både en lyckosam men även kritiserad stadsdel. Det är en stadsdel där det investerats mycket pengar i, exempel på Bo01. Man riktade in sig på att profilera området som attraktivt genom annorlunda arkitektur och hållbarhetstänk. Dock speglar Västra Hamnen en homogen invånargrupp vilket flera författare och kritiker påtalar (Hemmingsson M., 2005; Svensson P., 2011; Diedrich L., 2013). Det är dyrt och lyxigt att bo nära vatten, områdena tenderar att utformas efter en global homogen gestaltning med lyxiga bostäder, kontor och handel, där det snarare värnas om privata ytor än offentliga. Men för att nämna ett sätt att närma sig en förändring av sådana fenomen är det enligt Dovey (2005) viktigt att tillgodose bra publika platser som riktar sig åt många olika användare och ser till framtidens behov. Därför kom Kaj 24 att bli intressant; en plats på gränslandet mellan att tillhöra det privata men även det offentliga, där problemen kom att identifieras till avsaknad av tydliga anslutningar mellan plats och kontext. För mellan husen vill vi uppleva och dela en levande stad med rum för alla vilka uppstår när det finns en jämn fördelning av publika platser, verksamheter och faciliteter över staden (Gehl J., 2010; Jacobs J., 1961). Kunskapen kunde jag bära med mig till mina analyser av platsen och kontexten vilka gav mig svar på att platsens geografiska läge gav platsen förutsättningar att kunna erbjuda en ny mening till rekreation och umgänge.

4.1.2 Metod

Arbetets grundas i design research med en självständig förutsättning att låta användaren utforska kreativa och experimentella tillvägagångssätt. Det har varit en relativt flexibel dokumentationsprocess för att på bästa sätt fånga upp atmosfär och sensoriska upplevelser. Med det menar jag att jag delvis kommit på vilka metoder jag ska använda själv och delvis att jag prövat olika metoder och sedan använt det som fungerat. Jag tycker det varit givande, framför allt är det de olika platsanalyser som genererat mest. Jag har grundat mina analyser på vad jag velat nå med mitt analytiska ramverk (matrisen) vilket guidade mig i genom arbetet. Den hjälpte mig att förstå hur platsens och kontextens spatiala lager hänger ihop och samverkar fysiskt, dynamiskt och immateriellt. Den gav mig förutsättningar att förstå hur kajen fungerar idag och idéer kring hur den kan svara på framtida föränderligheter. För arbetet så prövades matrisen på en ganska liten plats, det hade varit intressant om den fungerat på samma sätt i en större projekt eller större omfattning yta.

Medan litteraturstudien hjälpte mig att förstå platsens bakgrund och historia blev analyserna viktiga för att lära känna platsen idag - hur den fungerar eller inte. Jag tittade bland annat på fysiska strukturer som bebyggelse, markytor och topografi. Bristande i dessa studier var dock att jag inte hade tillgång till någon utmätning av höjder från platsen. Detta hade bidragit till att jag hade kunnat göra en mer detaljerad bild över hur platsen faktiskt skulle kunna översvämmas samt vad åtgärden krävdes för att förebygga detta. Samtidigt var uppsatsen avgränsad att inte undersöka detaljer men det hade nog funnits en nytta i att ha höjderna. Istället fick jag gissa mig fram till vissa punkter genom att mäta det som kunde användas som t ex trappsteg för att förstå höjdskillnad.

BILD 90 Landskapet består av olika typer av dynamiska, materiella och immateriella lager som bör beaktas vid förståelsen av en plats och hur den kan omprogrammeras.

Jag spenderade mycket tid och gjorde flera platsanalyser på platsen, jag fick med något nytt efter varje gång. Allt var inte användbart och ibland glömde jag bort platsens storlek. Alla analyser var inte lämpliga att applicera på platsens skala, exempelvis prövade jag att göra en SWOT-analys men omfattningen av resultaten blev inte användbara för arbetet. Ett annat exempel på en analys som inte blev användbar var att jag försökte förstå ljud på platsen vilket till slut inte kändes relevant för min utformning. Däremot använde jag Malmö stads buller-

utredning vilken kom att påverka hur jag planerade platsens rekreativa och sociala ytor. Jag valde att lägga dem längre bort från bullerkällan och således i en zon med lägre bullernivå. Genom flödesanalysen jag gjorde skapade jag en bild över intensiteten människor som använder platsen idag. Detta baserade jag på upplevelser från platsen genom att vistas där (under flera tillfällen), dock förde jag inte statistik, i efterhand kanske jag hade gjort det idag om jag gjort om analysen. På något sätt är det ibland bra att ha en siffra på det man studerat för att inte ha en högre trovärdighet i utvärderingar. Men för mig själv och mitt gestaltningsförslag räckte det denna gång att endast vistas där och studera på håll. Att angripa platsen på detta sätt gav mig insikter i hur människorna förhöll sig till Kaj 24, samspelet där emellan blev det jag tog med mig till mitt gestaltningsförslag.

Viktigt att poängtera är att valen av analyserna är baserade på teoretiska resonemang som studerats i litteraturstudien, just för att framföra samtida preferenser inom stadsutveckling och applicera detta på platsen. Jag har försökt ställa pragmatiska frågor och besvara dessa genom att exempelvis skapa diagram. Även om det finns en subjektiv influens så innehåller resultaten styrka då mycket tid har tillbringats på att undersöka platsen. Jag upplever det som det fria sökande och prövande av metoder har stärkt mina kreativa och nyfikna sidor, vilket jag tror är passande när man eftersträvar ett förhållningssätt till en plats. Jag tror att många liknande designprojekt skulle gynnas av att ha en utforskande del innan man sätter sig och ritar i ett datorbaserat program. Trots att metodiken känts givande för detta arbete kan jag se brister med att föra en subjektiv och relativt rörlig metodik. Till stor del är arbetet påverkat av mina värderingar, kunskaper och känslor, vilket innebär att resultatet antagligen

skiljt sig åt om någon annan undersöker platsen och gör ett gestaltungsförslag. Att förhålla sig objektiv till en plats är svårt; vi bär med oss tankar, antaganden, värderingar och erfarenheter som vi medvetet och omedvetet utgår från och är en lärdom att bära med sig. Det blir svårt att veta om man tolkat platsen och omständigheterna korrekt, därför är det bra att besöka platsen flera gånger under olika omständigheter för att verkligen fånga upp så många parametrar som möjligt. Men samtidigt tycker jag detta kan godtas med förutsättningen att man är medveten om det och att detta tydliggörs i en inledande del av det arbete man genomför.

Arbetets syfte, mål och frågeställning gjorde att arbetsprocessen blev väldigt bred och det blev en utmaning att revidera bland allt material jag till slut hade samlat och skapat. I början av arbetsprocessen valde jag att söka efter platsens bakgrund i undersökandet vad som hänt på och runt den. Genom en litteraturstudie sökte jag efter teorier kring stadsutveckling i post-industriella hamnområden, inledningsvis var det svårt att hitta relevant information då utbudet på litteratur om ämnet är relativt litet då ämnet är nytt. Bristande i min litteraturstudie var avsaknaden av en konkretiserad plan för vad jag sökte, istället fick jag ta mig igenom mycket litteratur för att därpå välja ut vad som kunde sättas i relation till Kaj 24 och dess kontext. Kunskaperna som jag samlade på mig från teorierna applicerade jag på platsen och kunde förstå varför platsens öde var som det var men också vilka möjligheter som ligger i framtiden.

4.1.3 Lärdomar från arbetet

Under arbetets gång har jag funderat kring de val man gör och de beslut som tas när man arbetar med utformning. Man skapar inte endast en fysisk plats utan även något som upplevs sensoriskt. Den första uppgiften i att förändra en plats är att förändra sättet vi tänker på en plats. Som landskapsarkitekt, planerare eller designer av urban miljö innebär ett ansvar i att förstå en plats förutsättningar. Utformning av publika platser ska vara oljan som får kugghjulen i den levande staden att röra på sig där den mänskliga aktiviteten är bränslet. Man bör ställa sig frågor om funktion, förväntan och atmosfär. Hur kommer platsen användas? Av vem? När? Hur? De streck som dras på ritningen skapar en faktisk plats, men viktigt är också att man skapar utrymme för flexibilitet. Dynamiskt – statiskt. Fast – flexibel. Hållfast – känsligt. Det jag lärt mig är att utformning ska underlätta för flöden, mänsklig interaktion, organisering och orientering av tid och rum i samspel med spatiala egenskaper. Vi kanske måste lära oss att mer öppet prata om de brister som byggs in i vårt samhälle genom förtätning eller prioritering av privat mark framför publikt - design och utformning spelar en viktig roll i hållbar utveckling, socialt, miljömässigt och ekonomiskt. Det känns som det är 2000-talets stora slagord men som kan komma bort i den byggda miljön. Att tillbringa längre tid på en plats som står inför omvandling är viktigt oavsett skala. Jag har otaliga gånger besökt Kaj 24 för att undersöka den; det faktum att den legat i närheten av min arbetsplats har varit ytterst värdefullt. På så sätt har jag kunnat se platsen under olika tider på dygnet, i olika väder och årstider. Det har även varit avgörande för att identifiera användargrupper. Det kändes viktigt att inte bara genomföra akademisk forskning vid datorn, utan att faktiskt komma ut till platsen och uppleva vad den hade att säga mig. Följande punkter kan identifieras som anledningar till att ge tid åt platsanalys:

- möjlighet att skapa förbindelser genom kontextanalys och studier av skalor
- möjlighet att mycket tidigt i processen identifiera kvaliteter, både fysiska och sensoriska
- anpassningsbar struktur grundad på landskapets föränderlighet och naturliga fluktuation vilket ledsagar utvecklingen av bebyggelsen (före, samtidigt och efter)
- meningsfull gestaltning baserad på existerande fysiska och immateriella värden

Arbetet har gett mig förståelse för hur man kan läsa och analysera en plats kopplat till samtida teorier samt hur man förvaltar kunskaperna och omsätter de i ett gestaltningsförslag. Varje plats är unik och olika metoder krävs för att få fram resultat, därför hade de arbetsmetoderna i arbetet passat olika för en annan plats - detta beror givetvis på vad man söker i sitt arbete. Jag är nöjd med att ha skapat ett gestaltningsförslag som jag tycker svarar på de identifierade behoven och framtida scenarion platsen kan komma att stå inför. Däremot finns det alltid delar som man kan jobba vidare med. Men i och med att jag delvis gjort arbetet för Wihlborgs och Temagruppen har jag känt mig lite begränsad i utformningen i relation till vad som diskuterats, exempelvis att båtar fortsatt skulle kunna lägga till.

Tidigt visste jag att jag ville göra platsen till ett stråk med parkkaraktär och på så sätt etablera ett tydligt användande av den med vackra planteringar, ytor att umgås på och ytor för rekreation. I detta fall identifierades gynnsamma förutsättningar i kontexten, som att platsen ligger i ett expansivt område vid vattnet. I gestaltningsförslaget strävar jag efter att platsen ska få en ny mening genom att integreras visuellt och spatialt. Genom att röja skymmande buskage och skapa fria siktlinjer tänker jag att platsen kan synas på håll och bjuda in människor till platsen. På så sätt blev det också viktigt att göra den tillgänglig på natten, för ökad trygghet men också förbättrad tillgänglighet beträffande

materialval och utformning. Det faktum styrker idéerna om platsens nya mening och funktion. Jag utgick bland annat från pragmatiska frågor som hur platsen fungerar, vem som är användarna och hur platsen används. För mig blev just stämningen, en social rättvisa till det publika rummet (välkomna alla användargrupper) och hållbara lösningar (skydd mot vattenfluktuationer) viktiga aspekter att ta i beaktning. Det mest utmanande var emellertid att bygga över den tydliga gränsen mellan det semiprivata och publika jag erfarande under mina platsbesök. Eftersom platsens nivåskillnader inte går att justera, på grund av intilliggande byggnad, fick jag i stället tänka på materialval och att helt enkelt göra gränsen mindre tydlig genom att avlägsna vegetation. Det var inte ett lätt beslut då jag samtidigt ville värna om grönskan på plats, men kompromissade med att välja lägre planteringsytor längs med uteplatsen i stället. Att göra ett gestaltningsförslag är just detta - att parera vad som man vill bevara med vad som är viktigt. Det man gestaltar har ofta en anledning, en förankring i det funktionella som ett svar på ett problem, men samtidigt vill man att det ska vara tilltalande och vackert. Det man ritar och bestämmer ska också kunna samspela i harmoni med kontexten och de utmaningar som följer därtill.

Detta arbete och gestaltningsförslag har personligen gett mig förutsättningar att växa i min roll som blivande landskapsarkitekt. Jag har närmast mig en trygghet i att det jag gör faktiskt kan fungera i praktiken. Jag känner att jag har många kunskaper jag kan dra nytta av, jag har tillvägagångssätt som jag kan återanvända i min profession men framför allt har jag nyfikenheten som leder mig framåt.

BILD 91 En båt ligger förtöjd vid Kaj 24.

4.1.4 Framtida frågor och undersökningsområden

Ett annat intressant undersökningsområde skulle kunna vara de publika rummens kraft för sociala rättvisan i staden. Ju mer förtätning desto större risk att de publika rummen minskar. Kan man genom att kombinera privat och publik mark bidra till en levande stad? En utmaning som jag inte hann fördjupa mig inom är hur det delade markägandet skulle förvaltas. Hur delar man på ansvar? Hur skulle skötseln se ut?

Den ökande medvetenheten och ambitionen kring hållbar stadsutveckling har de senaste årtiondena påverkat hur våra urbana miljöer byggs. Vi har insett och erfarit hur globala händelser påverkat oss lokalt. I linje med uppsatsen hade varit intressant att studera vattennära urbana miljöer i detalj och mer tekniskt. Hur bygger vi exempelvis vegetationsmiljöer som klarar av vattenmassor? Hur väljs material?

Jag tycker även att ämnet om visionära expansiva förändringar i vattennära miljöer ur en stor skala är intressant. Tidigare har fokus för stadsutveckling varit Västra Hamnens utveckling, men nu riktas fokus mot Varvsstaden och Nyhamnen. Dels tänker jag på att det är intressant att studera dem utifrån en större skala med fokus på hållbarhet i vattennära miljö, men även den lilla skalan, där de publika rummen uppstår och formas. Hur kan man förvalta det gemensamma vattenrummet? Hur skyddar man ett större område mot vattenfluktuationer ur ett mer tekniskt perspektiv?

Det finns antagligen fler ämnen och frågor i relation till uppsatsen som kan behandlas. Förhoppningsvis är uppsatsen en inspiration för att vidare undersöka dessa.

KÄLLFÖRTECKNING

BÖCKER

Baudoin, G. (2016) *Interpreting site: studies in perception, representation, and design*. Routledge. New York

Beyer Reigstad, S. (2012) *Waterfront regeneration: experience in city-building*. Earthscan from Routledge. Great Britain

Boverket (2016) *Rätt tätt: en idéskrift om förtätning*. Elanders. Karlskrona

Burns, C. J. & Kahn A. (2005) *Site matters: design concept, histories, and strategies*. Routledge. London

Diedrich, L. (2013) *Translating Harbourscapes Site-specific Design Approaches in Contemporary European Harbour Transformation*. Diss. Department of Geosciences and Natural Resource Management. University of Copenhagen. Holmbergs, Malmö, Sweden

Dovey, K. (2005) *Fluid City: Transforming Melbourne's Urban Waterfront*. Routledge. London

Fraser, M., Grillner, K. et al. (2013) *Design Research in Architecture: an overview*. Ashgate publishing limited. Surrey, England

Gehl, J. (2010) *Life Between Buildings: Using Public Space*. Arkitektens forlag. København

Göransson, E. et al. (2015) *Platsens poetik*. Arkdes. Formas. Ljungbergs tryckeri. Klippan

Jacobs, J. (1961) *Den amerikanska storstadens liv och förfall*. Bokförlaget Daidalos AB. Göteborg

Johansson, D. (2007) *Material i landskapet: om att åldras med skönhet*. Arkus. Ljungbergs tryckeri. Klippan

Patel, R. & Davidsson, B. (2003) *Forskningsmetodikens grunder*. Studentlitteratur. Lund

Prominski, M., Stokman, A., Stimberg, D. et al (2012) *River.Space.Design - Planning Strategies, Methods and Projects for Urban Rivers*. Second and Enlarged Edition. Birkhäuser. Basel

Sjöman, M. & Slagstedt, J. (red) (2015) *Träd i urbana landskap*. Studentlitteratur. Lund

Smith, H. & Garcia Ferarri, M-S. (red) (2012) *Waterfront regeneration: experience in city-building*. Earthscan from Routledge. Great Britain

Sundborg, B. (2010) *Ljus i bebyggelsen: om stadsplanering och arkitektonisk utformning*. Svensk byggtjänst. Fälth & Hässler. Värnamo

Tykesson, T. et al. (2003) *Malmö's Kartor: Från 1500-tal till idag*. Historiska media. Lund

Verbeke, J. et al. (2013) *Design Research in Architecture: an overview*. Ashgate publishing limited. Surrey, England

Wikström, T. & Olsson, L. (2012) *Stadens möjligheter – platser och stråk*.

Region Skåne, Lunds Kommun. Exakta Printing. Malmö. Tillgänglig: <http://dSPACE.mah.se/bitstream/handle/2043/19133/Stadens%20möjligheter.pdf?sequence=2> [2017-04-28]

ARTIKLAR

Braae, E. & Diedrich, L. (2012) Site specificity in contemporary large-scale harbor transformation projects. *Journal of Landscape Architecture*. London: Routledge. 7:1, ss. 20-33

Diedrich, L. (2012) Stadens element: vatten!. *Movium Magasin*. Nr 2. ss. 12-16. Holmbergs. Malmö

Hemmingsson, M. (2006) Kritik mot marknadsföring av Västra Hamnen. *Sveriges Radio*. [Tillgänglig] <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=96&artikel=609949>

Svensson, P. (2011) En dröm byggd på nederlagets mark. *Sydsvenska Dagbladet*. Tillgänglig: <https://www.sydsvenskan.se/2011-08-14/en-drom-byggd-pa-nederlagets-mark>

Sydsvenskan (2009) N. Ericson. *Kockums lämnar Malmö*. Tillgänglig: <http://www.sydsvenskan.se/2009-09-29/kockums-lamnar-malmo> (2017-03-30)

OFFENTLIGA DOKUMENT

Malmö stad (2015) *Översiktsplan för Nyhamnen*. Samrådsförslag. Malmö: Malmö stad. Tillgänglig: http://malmo.se/download/18.5f3af0e314e7254d70e6ab08/1491305308749/%C3%96P_Nyhamnen_Samr%C3%A5dsf%C3%B6rslag_

SBN20150917_l%C3%A5guppl%C3%B6st2.pdf [2017-08-11]

Malmö stad (2014) *Utvecklingsplan Varvsstaden*. Utvecklingsförslag. Malmö: Malmö stad. Tillgänglig: <http://malmo.se/download/18.760b3241144f4d60d3b732d/1491305331047/Utvecklingsplan+Varvsstaden.pdf> [2017-06-29]

Malmö stad (2013) *Västra Hamnen 2031: ett hållbart och gott liv för alla*. Malmö: Malmö stad Stadsbyggnadskontoret. Tillgänglig: <http://malmo.se/download/18.228b8e2313f81626274815e/V%C3%A4stra+Hamnen+2031+juli+2013.pdf> [2017-06-01]

WEBB

IPCC (2013) Sea level change. *Climate Change 2013: The Physical Science Basis*. Rapport. Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, NY, USA. Kapitel 13. Tillgänglig: http://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar5/wg1/WG1AR5_Chapter13_FINAL.pdf [2017-07-28]

Naturvårdsverket (2007) *God ljudmiljö... mer än bara frihet från buller*. Rapport 5709. Tillgänglig: <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5709-X.pdf?pid=3317> [2017-05-12]

Plantarum SLU. (2017) Movium. Tillgänglig: <http://plantarum.slu.se> [2017-06-26]

SMHI (2016) *Havsvattenstånd 2015*. Tillgänglig: <http://www.smhi.se/klimat/arssammanställningar/vatten/havsvattenstand-2015-1.101256> [2017-03-07]

SMHI (2009) *Havsvattenstånd vid svenska kusten*. Norrköping: SMHI. Fakta-

blad. Tillgänglig: http://www.smhi.se/polopoly_fs/1.6387!webbhavsvattenstand%5B2%5D.pdf [2017-08-11]

Trafikverket (2004) Väg- och gatuutrustning - Bullerskydd. *Vägar och gators utformning*. Publikation. 2004:80. Tillgänglig: http://www.trafikverket.se/TrvSeFiler/Foretag/Bygga_och_underhalla/Vag/Vagutformning/Dokument_vag_och_gatuutformning/Vagar_och_gators_utformning/Vag_och_gatuutrustning/07_bullerskydd_gatuutrustning.pdf [2018-05-29]

Tönnersjö plantskola (2017) Eldsberga. Tillgänglig: <http://www.tonnersjo.se/> [2017-06-26]

Resultat för sökord "levande stad":

Stockholm stad (2017) Stockholm Stad: Trafikkontoret. Tillgänglig: <http://www.stockholm.se/TrafikStadsplanering/Gator-och-torg/Levande-Stockholm/?kontakt=> [Tillgänglig 2017-09-02]

Uppsala kommun (2017) *Arkitekturpolicy*. Tillgänglig: <https://www.uppsala.se/organisation-och-styrning/publikationer/arkitekturpolicy/arkitekturpolicy/> [Tillgänglig 2017-09-02]

Malmö stad (2017). *Levande Malmö*. Malmö stad: Stadsbyggnadskontoret. Tillgänglig: <http://malmo.se/Stadsplanering--trafik/Stadsplanering--visioner/Oversiktsplanering--strategier/Pagaende-oversiktsplanering/Levande-Malmo.html> [Tillgänglig 2017-09-02]

VIDEO

Kanal Lokal Skåne (2006) *Skåne i tiden: Familjen Kockums*. [Dokumentär]. Hans Barne-

kow. Skåne.tv. Tillgänglig: <https://www.youtube.com/watch?v=rge0-7QAmMQ> [2017-05-11]

Malmö Mediakanal (1995) *Retro: En flygtur över Malmö centrum i augusti 1995*. Creative Commons. [Video]. Tillgänglig: <https://www.youtube.com/watch?v=wivh30G9IIU> [2017-05-11]

PERSONLIGA REFERENSER

Carlsson, P. (2017-08-10). [E-mail] Civilingenjör på Gatukontoret, Malmö stad

BILDER MED TILLSTÅND

s 19 **Eniro** Historiska kartor. Tillgänglig: [https://kartor.eniro.se/?c=55.613474,12.992317&z=17&l=historic&q="Malmö";geo](https://kartor.eniro.se/?c=55.613474,12.992317&z=17&l=historic&q=) [2017-04-20]

s 25 **Norling Koefoed P.** Arkitekt. Temagruppen

s 71 **Milford** Markgaller "Sahara". Tillgänglig: www.milford.dk [2017-09-02]

s 71 **Vestre** "Bloc" bänk och papperskorg samt "Buzz" bordbänk. Tillgänglig: www.vestre.com [2017-09-02]

s 73 **Celander U.** Projicerad markbelysning. "Strandpromenaden Helsingborg ÅF Hansen-Henneberg" [fotograf] Tillgänglig: www.ulfcelander.se; ulf@celander.se [2017-09-02]

s 73 **Fagerhult** Belysningsstolpar "Fagerhult Rondo G2". Tillgänglig: www.fagerhult.se [2017-09-02]

BILAGA A - exempel på tålig vegetation i havsnära urban miljö

Träd

Artnamn

Acer campestre
 Alnus glutinosa
 Caragana arborescens
 Crataegus x lavallei
 Prunus avium
 Quercus robur 'Fastigate Koster'
 Populus alba
 Salix alba 'Öresund'
 Sorbus aucuparia
 Sorbus aria 'Gigantea' E

Svenskt namn

Naverlön
 Klibbal
 Häckkaragan
 Glanshagtorn
 Sötkörbär (fågelbär)
 Pelarek
 Silverpoppel
 Öresundspil
 Rönn
 Jätteoxel

Buskar

Amelanchier alnifolia
 Caragana arborescens
 Cornus sanguinea
 Eleagnos angustifolia
 Euonymus europaeus
 Frangula alnus
 Genista tictoria
 Hippophae rhamnoides
 Lonicera tatarica
 Lycium barbarum
 Potentilla fruticosa
 Ribes odoratum
 Rosa rugosa

Bärhäggmispel
 Sibirisk ärtbuske
 Skogskornell
 Silverbuske
 Benved
 Brakved
 Färgginst
 Havtorn
 Rosentry
 Bocktörne
 Ölandstok
 Gullrips
 Vresros

Perenner

Allium aflatunense
 Allium schoenoprasum
 Anaphalis triplinervis
 Anemone hybrida 'Pamina'
 Artemisia abrotanum
 Artemisia ludoviciana 'Silver queen'
 Cerastium tomentosum
 Crambe maritima
 Dianthus deltoides
 Dictamnus albus
 Eryngium alpinum
 Eryngium giganteum
 Eupatorium 'Purple Bush'
 Festuca glauca
 Gypsophila paniculata
 Helictotrichon sempervirens
 Hylotelephium telephium Matrona
 Limonium platyphyllum
 Molinia ' Windsäule'
 Nepeta x faassenii
 Pennisetum alopecuroides 'Hameln'
 Salvia nemorosa
 Veronica incana
 Sesleria autumnalis
 Sesleria heufleriana
 Sesleria nitida
 Stipa barbata 'Silver feather'
 Thymus pseudolanuginosus

Kirgislök
 Gräslök
 Ulleternell
 Stor höstanemon
 Åbrodd
 Vit malört
 Silverarv
 Strandkål
 Backnejlika
 Mose brinnande buske
 Alpmartorn
 Silvermarton
 Fläckflockel
 Blåsvingel
 Brudslöja
 Silverhavre
 Kärleksört
 Silverrisp
 Jättetåtel
 Kantnepeta
 Lampborstgräs
 Stäppsalia
 Silververonika
 Höstälväxing
 Vårlväxing
 Glansälväxing
 Fjädergräs
 Gråtimjan

